תלמוד ירושלמי · מפרשים · מראה הפנים על תלמוד ירושלמי · סדר נשים

מראה הפנים על תלמוד ירושלמי קידושין

רבי משה מרגלית

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מראה הפנים על תלמוד ירושלמי קידושין

רבי משה מרגלית

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מראה-הפנים-על-תלמוד-ירושלמי-קידושין/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה 39-202611200317v של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 7
הלכה ג 12
הלכה ד 14
הלכה ה 15
הלכה ו 17
הלכה ז 18
הלכה ח 21
הלכה ט 22
פרק ב 23
הלכה א 23
הלכה ה 28
הלכה ו 29
הלכה ז 29
הלכה ח 31
פרק ג 32
הלכה א 32
הלכה ב 35
הלכה ג 35
הלכה ד 35
הלכה ה 36
הלכה ו 36
הלכה ח 37
הלכה ט 38
הלכה יא 38
הלכה יב 38
הלכה יג 39
פרק ד 40
הלכה א 40
הלכה ב 42
הלכה ד 43
הלכה ה 43
הלכה ו 43
הלכה ז 43
הלכה ח 44
הלכה ט 45
הלכה י 45
הלכה יא 45

פרק א

הלכה א

האשה נקנית הא למדנו ביאה בלא כסף כסף בלא ביאה מנין. בבבלי דף ט' יליף נמי ר' יוחנן לביאה מבעולת בעל וקאמר התם נמי דאי מובעלה ה"א עד דמקדש והדר בעיל קמ"ל וכתב רש"י ז"ל אבל השתא דנפקא לן מבעולת בעל דבעילה לחודה מיקדשה ע"כ כי יקח דיליף קיתה קיתה אגמריה דבכסף לחוד מיקדשה דאי עד דמקדש ובעיל כסף מאי אהני ע"כ ולפ"ז קשה מאי פריך הכא כסף בלא ביאה מנין וצ"ל דהאי ש"ס ס"ל אליבא דרבי יוחנן דלית ליה הג"ש דכי יקח ומוקי ליה לכולה קרא בקידושי ביאה וכי יקח איצטריך ליה למעוטי אמרה היא דכי יקח ולא כי תקח וכעין שכתבו התו' דף ד' ד"ה כתב רחמנא דאי לאו ג"ש הוי מוקמינן קרא דכי יקח אקידושין של ביאה כו' ע"ש ורבי יוחנן ס"ל אליבא דאמת הכי איצטריך ליה למילף קידושי כסף מויצאה חנם וכו משמע הכא מדלקמן דקאמר ותני חזקיה וכי יקח ש"מ דפליג עליה דרבי יוחנן דלא יליף אלא מהיקשא דאם אחרת ולדעת רש"י ז"ל דמשמע דפשיטא ליה דרבי יוחנן אית ליה הג"ש היינו למאי דמסיק התם דאיצטריך תרווייהו ויצאה חנם וכי יקח כו' כדאמר שם ועיין בדיבור דלקמן:

ת"ל ובעלה בביאה היא נקנית ואינה נקנית בחזקה. התם מסיק לה אליבא דר' יוחנן האי ובעלה מאי עביד ליה למעוטי שאין אמה העבריה נקנית בביאה דס"ד אמינא הקישא הכתוב לאחרת מה אחרת נקנית בביאה אף אמה העבריה נקנית בביאה קמ"ל. ולית ליה האי דרשא דהכא מוהתנחלתם וא"ת ולשיטת הבבלי מנא לן דאין אשה נקנית בחזקה דהא איכא ק"ו משפחה כנענית וי"ל משום דאיכא למיפרך מה לשפחה כנענית שאין קניינה לשום אישות וכעין דפריך בדף ג' גבי אמה העבריה. ולהאי ש"ס צ"ל דלא ס"ל האי פירכא כדמשמע בהאי דתני חזקיה דלא פריך לה כי התם והאי דר' יודן נמי אליבא דשיטת חזקיה קאמר דיליף ביאה מובעלה ומינה ילפינן נמי דאינה נקנית בחזקה מדלא כתיב ובעל ולא כשיטת ר' יותנן היא דלדידיה איצטריך ובעלה למעוטי אמה העבריה:

במה הוא מתחייב בדיניהן בדיני ישראל. הכא לא פשיט לה אבל בבבלי פ' ד' מיתות דף נ"ז קאמר בנערה המאורסה דלדידהו לית להו דיינינן להו בדינא דידן בסקילה אבל אין צריך עדה ועדים והתראה דלא גרע מעריות דידהו כדמשמע התם דהאי סברא מיגרע גרע בדוכתיה קאי אפילו למאי דמוקמינן בנערה המאורסה כדפי' רש"י ז"ל אבל לא משמע כן מדברי הרמב"ם בפ"ט מהל' מלכים הל' ז' שכתב ואם היתה נערה מאורסה נסקל עליה בדיני ישראל ומשמע שהכל כדין ישראל והכ"מ לא כתב בזה כלום וצ"ל דהוא

ז"ל מפרש דלמאי דמוקי ר' יוחנן התם בנערה המאורסה לית ליה האי קושיא דמיגרע גרע דלא שייכא אלא בהני עריות דאית להו נמי אבל לא בנערה המאורסה וכן נכנסה לחופה ולא נבעלה דלית להו כלל דיינינן להו הכל כדיני ישראל וכדמשמע מלישנא דהאי תלמודא דאי אמרינן בדיני ישראל הכל בכלל:

אין תימר בדיני ישראל ונתגייר חייב כו'. הא לא פליגא על מסקנת הבבבלי פ' בן סורר ומורה דף ע"א דמסיק התם אפי' למאי דאמר ר' חנינא בברכת השם ונתגייר פטור אם הרג ישראל או בא על אשת ישראל ונתגייר חייב דנשתנה דינו ונשתנה מיתתו בעינן והכא לא נשתנה מיתתו הויא דמעיקרא בסייף והשתא בחנק וקלה בתמורה מישך שייכא. והכא קאמר דאי אמרינן בדיניהם אם כן הוי ממש דברכת השם דנשתנה מיתתו נמי מעיקרא בסייף או בחנק להאי מ"ד והשתא בסקילה. ובהא דבן נח שבא על אשתו שלא כדרכה לא מסיק הכי בפרק ד' מיתות דף נח דמי איכא מידי דישראל לא מיחייב ועכו"ם מיחייב אלא האי ודבק למעוטי שלא כדרכה באשת חבירו קאתי שאינו חייב על אשת חבירו אלא כדרכה והא דלא מוקי לפ"ז להא דקאמר דף נז בא על עריות ישראל נידון בדיני ישראל דשלא כדרכה קאי דלדידהו לית להו דעריות משמע שם עריות והילכך מוקי לה לנערה מאורסה ונכנסה לחופה ולא נבעלה:

כתבו על דבר שהוא איסור הנאה. בבבלי פ"ב דגיטין דף כ' שלחו מתם כתבו על איסורי הנאה כשר משמע דוקא דיעבד אבל לכתחילה לא דקא מיתהני מאיסורי הנאה וכן כתבו התוס' שם ע"ב ד"ה בכתובות קעקע אבל הרמב"ם בפ"ד מגירושין הל"ב כתב על הכל כותבין את הגט ואפי' על איסורי הנאה וכן כתב הטור ריש סי' קכ"ד. ובענין שטר קידושין באיסורי הנאה לא הוזכר בבבלי ופלוגתת פוסקים אחרונים היא ועיין בב"י סימן ל"ב שהביא בפה הרשב"א בתשובה שכתב פלוגתא דהאי תלמודא ולא הכריע וכבר כתבתי בפרק כל הגט שנראה מדעת הרמב"ם דס"ל דלא ילפינן שטר קידושין מגירושין בהא והלכך נמי לא כתב בפ"ג מאישות מדין שטר קידושין שכתבו במחובר לקרקע וע"ש במראה ד"ה כתב קידושין ומשמע לפ"ד דלענין מחובר לקרקע כשר לדעתו ולענין איסור הנאה פסול דלא הוי כגט וכן נראה מדעת הר"ן שכתב בפרק האומר בשטר קידושין דעתה דאשה גם אנייר וכמו דמשמע ממסקנא דהכא דאיסור הנאה פסול דלא דמי לשטר שאין בו שוה פרוטה. ועיינתי בתשובת הרשב"א סי' תר"ג (וכפי הגי' שהביא שם כך הגהתי בעמוד) ונשמע מדבריו שם שהכריע לענין קדושין כדברי האי ש"ס שאם כתבו על איסורי הנאה מד"ת פסול ועל איסורי הנאה מדבריהם כשר וכמו המקדש באיסורי הנאה מדבריהם שאין לו עיקר מדאו' דמקודשת ובענין כתבו על מחובר לקרקע

כתב בתשובה סימן ת"ר דכשר וזהו כפי הנראה מדעת הרמב"ם אלא דמשמע מהש"ס פ"ק דגיטין דף י' גבי הא דקאמר התם כי קתני מילתא דליתא בקידושין מילתא דאיתא בקידושין לא קתני ושלא לשמה ומחובר בקידושין נמי פסול כדפי' רש"י ז"ל שם וכן הביא הרשב"א בעצמו שם. ובחידושי קידושין שלו הכריע הוא ז"ל דאם כתבו על מחובר לקרקע פסול כמו בגט כדמשמע מהסוגיא דגיטין אבל אם קדש אשה במחובר לקרקע בתורת כסף ודאי מקודשת כדמוכח בהדיא מהתוספתא דמכלתין פ"ד ודלא כדעת בעל העיטור שרצה להוכיח מסוגיא הנזכרת שאפי' קדשה במחובר לקרקע אינה מקודשת. וכן הכריע הר"ן ז"ל במתני' דריש מכלתין ע"ש. ומיהו אפילו בשטר שכתבו על המחובר לקרקע דפסול אם הוא שוה פרוטה מקודשת דמהני בה מדין כסף כדמוכח מהא דקאמר הכא לעיל אבל בשטר שהוא שוה פרוטה ככסף הוא וכמ"ש הר"ן בריש מכלתין וכן בפ' האומר לענין כתבו שלא לשמה וכ"כ הטור בסימן ל"ב בשם הרמ"ה והוא הדין נמי לענין כתבו במחובר לקרקע כן:

ואתייא כבית שמאי דלא ילפי כסף מכלים. הך סוגיא לא אתיא כשיטת הבבלי בשבועות דף מ' דקאמר התם שמואל טענו שתי מחטין והודה לו באחת מהן חייב לפיכך יצאו כלים למה שהן ומשמע דאפי' שוה פרוטה לא בעינן כדכתב הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהל' טוען הל"ח ואפילו הן עשר מחטין בפרוטה וטענו שתי מחטין והודה באחת וכפר באחת חייב שנאמר כסף או כלים כל הכלים ככסף. וצ"ל הא דגריס הכא בברייתא דלעיל הטענה ב"ה אומרים שתי מעין והיינו כשמואל התם דאמר הטענה עצמה צריך שתהיה ב' כסף ואפילו לא כפר אלא בפרוטה ורב דקאמר שם כפירת הטענה צריך שתהיה שתי כסף ופסק הרמב"ם שם כוותיה היינו משום דקאמר התם דיקא מתני' כוותיה דרב ולפיכך כתב שם הל"ב כפירת הטענה שתי כסף היא מדבריהם משום דבהיקשא לא אתייא אליבא דב"ה אלא שהטענה עצמה צריכה שתהיה שתי כסף ולפ"ז ל"ק הא דהקשה הה"מ שם אהא שכתב מדבריהם ע"ש. ומיהו לשיטת הבבלי ע"כ דב"ה לא מקשי כלים לכסף אלא לומר שיהו כל הכלים ככסף וכגי' רש"י ז"ל שם אף כל דבר חשוב ולאפוקי כלים דאפי' שוה פרוטה לא בעינן. ומ"ש התוס' שם דף ל"ט ד"ה מה כלים לקיים הגי' אף כלים דבר חשוב ושיהו שוין שתי פרוטות וכן דעת הרא"ש ז"ל והביאו ראיה מסוגיא דהכא ע"ש יש לתמוה ע"ז דהרי הכא מסיק דהא דשמואל כב"ש אתיא ואי לב"ה צריך שיהו הכלים שוין שתי מעין וצ"ע:

רבי חנינה אימר נחשא באתרא קיים כספא זליל כספא יקיר. והכי מתרץ לה רב דימי בבבלי דף י"ב ולפ"ז שפיר אשכחן דשמנה נשים מתקדשות באיסר כדפרישית הגי'

בפנים וכסתמא דמתני' דקתני א' משמנה באיסר דאלו לר' מנא לא אתיא ולא קאמר אלא אליבא דרשב"ג:

תיפתר ביבמה. ומאלמנה לכ"ג לא שמעינן מידי ומחוורתא כדאמרי' מעיקרא מכי ימות האיש האחרון ילפינן לה כדמסיק רב אשי בבבלי דף י"ג. והתו' שם בד"ה ומדאמר רחמנא הקשו קושיא זו כדמדחי לה הכא ותירצו דא"כ הוי ליה למיכתב האי קרא אלמנה וגרושה וחללה בפרשת יבמין כלומר אלמנה משום יבום וגרושה וחללה נקטי אגב דאלמנה דבחד קרא כתיבי והוי ליה למיכתב האי קרא בפרשת יבמין ולא ידעתי מ"ש המהרש"א ואין להקשות דהיאך איכא לאשכוחי דאחיו מאביו של כ"ג ישא גרושה וחללה דאסור בהן כו' ע"ש דמאי שיטתיה דגרושה וחללה הכא הא לא אתינן כאן משום יבום אלא באלמנה שנתלמנה מאחיו מאביו דלכ"ע שריא במקום יבום והוי אמינא דלהכי אתי קרא גבי כ"ג לאסרו אף במקום יבום ואפשר דה"ק דאפי' אם נפרש כוונת התוס' דכולה קרא ליכתוב בפ' יבמין ומשום יבום לא הוי קשה מידי דהאיך איכא לאשכוחי כו' ומ"מ דברים נדחקים הם ללא צורך:

ודכוותה גירש אשה אין חוששין לגירושיו. כדמוקי בפרק השולח דמשכחת לה שאם קידש ביום של עצמו דאז הוו קדושין וביום של רבו הוא דלא הוו קדושין וקאמר דכוותה אינו יכול לגרש ביום של רבו כמו שאינו יכול לקדש ביום של רבו. ואי קשיא שפחה חרופה ביום של עצמה מיהת תתגרש כמו דאמר התם בחצי עבד וחצי ב"ח הא ליתא דהא במסקנא קאמר הכא דהאי בעיא לא אתיא אלא אליבא דמ"ד בשפחה כנענית הכתוב מדבר ולא פשיט ליה מדאמר ר' חייא אלא במכ"ש דאם חצי עבד וחצי ב"ח אין לו גירושין ביום של רבו ומכ"ש עבד ושפחה כנענית אין להם גירושין:

הלכה ב

בכסף הוא נגאל ואינו נגאל לא בתבואה ולא בכלים. כן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהל' עבדים הל"ת בכסף הוא נגאל מיד הנכרי ואינו נגאל בשוה כסף. וקשה מ"מ לא חילק כדמחלק הכא לקמן הדא דתימר בשלא עשאן דמים ועוד דהכא משמע שמגרע ויוצא אפי' בתבואה וכלים והוא ז"ל כתב שם כן גבי דין הגרעון. ועוד דהא בבבלי דף ט"ז דריש מקרא דכתיב בנמכר לנכרי ישיב גאולתו לרבות שוה כסף ככסף לענין שהעבד קונה את עצמו בו וכן לענין גרעון כדלקמן ומיהו בהא איכא למימר דל"ק אסוגיא דהכא דהתם בשעשאן דמים מיירי והכי משמע נמי ממאי דקאמר שם בדף ח' גבי בכסף הוא נקנה ואינו נקנה בתבואה וכלים האי תבואה וכלים ה"ד אילימא דלא מקני בהו כלל ישיב גאלתו אמר רחמנא לרבות שוה כסף ככסף ופי' רש"י ז"ל וכיון דאיפרוק ביה איקנויי נמי

מיקני ביה דכתיב גאולתו מכסף מקנתו ואי דלית בהו שוה פרוטה מאי אריא תבואה וכלים אפילו כסף נמי אלא לאו דאית בהו שוה פרוטה וכיון דלא קייצי לא ופי' רש"י וה"ק אינו נקנה בתבואה וכלים אא"כ קצץ דמים. וא"כ בגאולתו נמי קצץ דמים בעינן דשוין הן ואזלא סוגיא דהכא כרב יוסף התם דמוקי לה הכי. אבל על הרמב"ם קשה מ"ט לא מחלק בזה ועוד למאי דמסיק התם דלא כרב יוסף ולרב נחמן דס"ל פירי לא עבדי חליפין כדפסק הרמב"ם כוותיה בפ"ה מהל' מכירה מפרש לה דה"ק לא בתבואה ובכלים דלית בהו שוה פרוטה דלא תימא הואיל ומקרבא הנאתייהו גמר ומקני נפשי' קמ"ל ומשמע אבל אית בהו שוה פרוטה לעולם נקנה בהן אע"ג דלא קייצי וא"כ נמי הוא נגאל בהן דישיב גאלתו אמר רחמנא ואפשר לדחוק ולומר דכיון דדריש הכא מקרא אחרינא כסף ממכרו וכן מביאו הוא ז"ל שם וגלי לן קרא דנמכר לעכו"ם אינו נגאל בשוה כסף ה"ה לענין גרעון נמי כן ולא ס"ל לחלק בין גאולת הכל לגרעון מדסתם הש"ס הבבלי בזה. ובענין חילוק אם עשאן דמים לא הוצרך להזכיר דכיון שעשאן דמים עליו כסף מיקרי. והא מפרש התם אליבא דרב נחמן דלית בהו שוה פרוטה כו' ס"ל דלדיחויא בעלמא אתמר:

שמא תבוא שנת רעבון ויחזור בו רבו. ומשמע ממסקנא שהעבד אינו יכול לחזור בו ואתייא הא כהאי דמסיק רבא שם דף י"ו גבי הא דקאמר בברייתא וקונה את עצמו בשטר זאת אומרת עבד עברי גופו קנוי לו ואם מחל לו רבו על הכסף אינו מחול עד שיכתוב לו שטר שיחרור. ומהאי טעמא נמי אין העבד יכול לחזור בו:

סדר מכירה כך הוא כו'. ולא דמיא לשטר מכירת השדה דהתם דוקא המוכר כותבו ולא הקונה כדאמר בבבלי דף ט' המוכר כותב שדי מכורה לך. ובהא דקאמר הכא אני פ' מכרתי בתי לפ' אתיא כרב חסדא שם ד' י"ו דפליגי התם שטר אמה העברייה מי כותבו רב הונא אמר האדון כותבו ורב חסדא אמר האב כותבו והרמב"ם בריש פ"ב מעבדים כתב כיצד בשטר כותב לו הריני מכור לך הריני קנוי לך ונותן לו השטר וכתב הכ"מ יפסק כרב חסדא דהאב צריך לכתוב בתי מכורה לך והוא הדין לעבד עכ"ל ולא נתן טעם למה פסק כרב חסדא דהא קי"ל רב הונא ורב חסדא הלכה כרב הונא דרבו דרב חסדא הוה כדכתב בעל הליכות עולם בפרק ב' משער החמישי ונראה דהיינו טעמיה משום דבתר הכי קאמר התם לא תצא כצאת העבדים אבל נקנית היא בקנין עבדים ומאי ניהו שטר ואימא חזקה כו' מסתברא שטר ה"ל לרבויי שכן מוציא בבת ישראל ולא קאמר שכן מכניס בבת ישראל משום דהא אליבא דרב חסדא איתאמרת התם ולדידיה שטר קידושין לא דמיא לשטר אמה העברייה דהתם קונה כותבו ושטר האשה מקנה

כותבו וכך כתב הרשב"א ז"ל ומדשקיל וטרי הש"ס ומפרש אליבא דרב חסדא שמע מינה הלכתא כוותיה:

שביעית של מכירה לא שביעית של עולם. בבבלי סוף פרק יוצא דופן דריש הכי ולא שנה של עולם דלא תימא דמתשרי מנינן לי' דכתיב ובשביעית פעמים שאף בשביעית של עולם נמי יעבוד היכא דנמכר בניסן דכלתה שש שנים בתשרי ועובד עד ניסן שנה של מכירה שלו. וממילא אימעוט שמטה נמי. והכא מפרשינן על שמטה ממש כדמוכח מדלקמן:

אתייא כמ"ד אין היובל עולה ממנין שני שבוע. פלוגתא דרבי יודה ורבנן בהרבה מקומות ועיקרה בנדרים דף ס"א ר' יהודה סבר שנת יובל עולה לכאן ולכאן ולרבנן אין עולה לשנת שמטה הבאה. ומשמע מהכא להאי מ"ד אליבא דרבי יהודה דליובל לעולם מונין משנה שאחר יובל העבר וא"כ משכחת לה לפעמים שהיובל באמצע השמטה ולא משמע הכי בבבלי אלא לר' יהודה נמי לעולם היובל אחר שנת השמטה:

יכול אפילו ברח ת"ל שש שנים יעבוד. אבל אם ברח ופגע בו יובל מוציאו לחירות כדמשמע מהבבלי דף י"ז בפירוקא דרב ששת וכדפסק הרמב"ם שם הלכה ד'. וגירסא אחרת היה לו להכ"מ שם בסוגיא דהכא ולפיכך כתב מה שכתב ולפי הגירסא שלפנינו שפיר אזלא כסוגית הבבלי וכך כתב הרשב"א ז"ל:

ויאמר באחת מהן. לא דפריך ליכתוב בהדיא נערות בקרא דא"כ מאי משני אלא יאמר חד קרא קאמר כדפרישית אבל בבבלי דף ד' מקשה ליכתוב רחמנא בהדיא נערות ולא בעי בגרות ולפיכך לא שייכא האי שינוייא דהכא כדמקשי אביי התם ומסיק שם דלזבינא דאיילונית אתייא דס"ד הואיל ואין לה סימנים אינו יכול למכרה וקמ"ל דיוצאה בבגרות אע"פ שאין לה נערות דמקטנותה יצאה לבגר. וע"ש בתוס' ד"ה ויצאה שהקשו קושית הש"ס דהכא מעצמן או חלוף וכן תירצו שם:

הכל מודין בעבד עברי עד שיהא שם שוה פרוטה. לכאורה אין לזה שייכות לפלוגתייהו וכן לא איתא להא בבבלי גבי פלוגתייהו בדף י"ט ונראה דה"ק אע"ג דפליגי ר' יוסי בר' יהודה ורבנן אם יכול לייעדה אע"פ שאין עליה שוה פרוטה ור' יוסי בר' יהודה דריש מיעדה והפדה עד שיהא שם כדי פדייה והוא שוה פרוטה אבל בעבד הכל מודים שאם בא לגרע וליצא בגרעון כסף עד שיהא שם כדי שוה פרוטה ונקט לה הכא משום דיוצא בגרעון כסף מוהפדה נפקא לן ואע"ג דלעיל דריש מקרא אחרינא ואם עוד רבות בשנים האי קרא בנמכר לנכרי כתיב אבל נמכר לישראל מוהפדה נפקא ליה כדאמר בבבלי דף י"ד לענין גרעון וכן לענין קנייה:

היה נשוי את אחותה. משמע דס"ל דיכול למוכרה לקרובים אע"ג דאינה ראויה ליעוד לא לו ולא לבנו דל"פ הכא אלא אם צריכה לכסף אחר וכו' אליעזר בבבלי דף י"ט ועיין לקמן ד"ה תיפתר שהיה נשוי לאחותה:

מלוה שיש לי בידך. האי ברייתא הובאה בבבלי פרק ב' דף מ"ז ופירש"י ז"ל מקודשת בההיא הנאה דקא מחיל לה גבה ולשיטתיה אזיל שפירש לעיל בדף ו' גבי הא דאמר אביי המקדש במלוה אינה מקודשת בהנאת מלוה מקודשת ומוקי לה דארווח לה זימנא שהרויח לה זמן הלואתו ובההיא הנאה מקודשת שהיתה צריכה לתת פרוטה למי שיפייסנו על כך וכ"ש אם מחל לה כל המלוה ואמר לה התקדשי לי בהנאת מחילה זו אבל הרמב"ם ז"ל לא מפרש הכי אלא שהוא מלוה אותה עתה מעות ואומר לה הרי את מקודשת לי בהנאת זמן שארווח לך במלוה זו כדכתב בפרק ה' מהל' אישות הלט"ו ולפ"ז גם בהנאת מחילת מלוה אינה מקודשת שהרי אינו נותן לה עכשיו כלום ועי' לקמן בפרק ב' הל"א ד"ה מה בינה למלוה מ"ש שם מזה בס"ד:

שמא אינה מקודשת לשניהן. בבבלי גבי פלוגתייהו דר"י בר' יהודה ורבנן קאמר לרבנן משל לאומר לאשה התקדשי לי מעכשיו ולאחר ל' יום שמקודשת לראשון. והיינו דע"כ מיירי בשפירש ואמר מעכשיו אם איני חוזר בי מכאן ועד ל' יום דבהא ודאי מקודשת לראשון דטעמא דמקודשת ואינה מקודשת משום דמספקא לן אי תנאה הוי אי חזרה הוי כדאמרינן ריש פ' האומר. ולמדו התם רבנן מזה דבקדושי יעוד נמי הואיל ומעות הראשונים לקדושין נתנו הוי כפירש כל זמן שארצה וחלו קדושי יעוד והכא בשלא פירש מיירי ובפשיטות אתיא דקידושי יעוד נמי דמיון להא לענין שתהא עומדת בספק ולא שיחק האב באדון:

תיפתר שהיה נשוי לאחותה. זהו כר"א שם דף יט דס"ל לאמה מלמד שמוכרה לקרובים ורבנן ס"ל התם מלמד שמוכרה לפסולים ופי' רש"י ז"ל לממזר ולנתין. וטעמו דאלמנה לכ"ג לא מצית למימר שאין שפחות אחר אישות ולא משכחת לה אלא שנתאלמנה מקדושי יעוד ואליבא דר' יוסי ב"י דלדידיה לא הוו קידושין שעל ידי האב דמעות הראשונות לאו לקידושין נתנו אלא בעבדות שיש לו עליה הוא שמייעדה והלכך הדר מצי לזבונה כדאמר התם בדף י"ח אבל אליבא דרבנן לא משכחת לה ולפיכך פירש פסולין ממזר ונתין וה"ה לשאר חייבי לאוין לאפוקי אלמנה לכ"ג. אבל הרמב"ם ז"ל בפ"ד מהל' עבדים הלי"ב כתב יש לאדם למכור בתו לפסולין כגון אלמנה לכ"ג כו' המקדש את בתו כשהיא קטנה ונתארמלה או נתגרשה אינו יכול למוכרה שאין אדם יכול למכור את בתו לשפחות אחר אישות אבל מוכרה לשפחות אחר שפחות כיצד מכרה לשפחות

תחלה ויעד אותה האדון ומת האדון או גרשה וחזרה לרשות האב כשהיא קטנה הרי האב מוכרה פעם שניה אפילו לכ"ג ע"כ ומשמע דלדעתו ז"ל אפי' לרבנן יכול למוכרה אחר קדושי יעוד דלא מקרי שפחות אחר אישות ולכאורה הוא נגד מסקנת הגמרא שם דלא מוקי להא אלא אליבא דר"י ב"י והכ"מ כתב בזה דרבינו היה מפרש הא דקאמר כיון שפירש עליתו עליה היינו אם קדשה אחר אבל אם יעדה אדון אה"נ שרשאי למוכרה דה"ל שפחות אחר שפחות עכ"ל ולפ"ד קשה דהשתא מנא לן דיעוד ארוסין עושה דלא איתמר האי שינוייא התם לעיל אלא למידתי פשיטותא דהבעייא כמבואר בסוגיא אבל לבתר דפשיט לה לקמן דיעוד ארוסין עושה לית ליה להאי פירושא ומשמע נמי דארוסין דיעוד שוה לשאר ארוסין ולפ"ז לא מתוקמא קרא באלמנה לכ"ג אלא בשאר פסולין וצ"ת:

אני אין לי אלא של משנה. והא דקאמר לעיל הכל מודים שאם השיאה ששיחק האב באדון לענין יעוד הוא דאיתמר דשוב אינו יכול ליעדה אבל מ"מ אין הנשואין מוציאין מרשות האדון לגמרי וכן משמע מסוגית הבבלי דלא מצינו חילוק בזה בין קידושין לנשואין וכן הרמב"ם שם לא חשיב אלא ששה דברים שהאמה העבריה קונה את עצמה בשנים וביובל ובגרעון כסף ובשטר שחרור ובמיתת האדון ובסימנין:

מי כותב את שטרו. והרמב"ם בריש פ"ב מעבדים כתב בפשיטות הוא כותב את שטרו וטעמיה דמשמע מדילפינן עבד עברי שנקנה בשטר מאמה העבריה וכמו באמה העבריה האב כותבו וכן בעבד הוא עצמו כותב או רבו המוכרו ועיין לעיל ד"ה סדר מכירה:

כד שמעין גרסינן. וכדמוכח מהסוגיא וזה כעין דאמר ליה רב נחמן לרב ענן בבבלי דף כ"ת כי הויתו בי מר שמואל כו'. והיפ"מ פי' כאן פירוש דחוק לפי גירסת ספרי הדפוס כרבי שמעון וכבר כתבתי בכמה מקומות שהוא טעות דמוכח ושכיח בספרי דפוס דהאי ש"ס ועיין בגיטין פ' התקבל הל"ד מ"ש שם:

שמא יבא לידי כרשינה. כתב הרשב"א בשם הרמב"ן ז"ל ונראה דמרצע גדול הוא גס ועושה נקב רחב כמלא כרשינה ומש"ה היה יודן ברבי דורש אין רוצעין אלא במילת כדי שלא יפסול עכ"ל ולטעמו י"ל דבהא פליגי הני תנאי דלקמן דלמ"ד המרצע גדול ס"ל אין הכהן נרצע ולמ"ד לכל דבר שהיא של מתכות הוא דאתא ואפילו קטן נרצע דלשמא יבא לידי כרשינה לא חיישינן. והרמב"ם בפ"ג מעבדים הל"ט כתב במרצע של מתכות וזה כגי' הבבלי שם דגריס אליבא דרבי הכי והלכה כרבי מחבירו ולא הצריך מרצע הגדול ואפ"ה אין הכהן נרצע כטעמא דהכא דחיישינן שמא יבא לידי כרשינה:

בשלשה מקומות הלכה עוקפת למקרא גרסינן. וכן הוא בבבלי פרק ב' דסוטה דף טז והתם חשיב תער דנזיר התורה אמרה תער והלכה בכל דבר ודקדק רש"י ז"ל שם דאין זו עוקרת אלא מוספת והסכים להההיא גירסא דהכא ע"ש:

והלך זה וקנה אדון לעצמו. וכן דריש בבבלי ונראה דאפי' למאי דקי"ל כרבנן דאין מוכר עצמו נרצע שפיר אתייא שמכרוהו ב"ד נמי הוא הגורס לזה. ובמכילתא דריש אזן ששמעה מהר סיני לא תגנוב:

אחת בסוף שש ואחת בתחלת שבע. בבלי דף כ"ב עד שיאמר בתחלת שש ובסוף שש ומפרש רבא דבתחלת פרוטה אחרונה ובסוף פרוטה אחרונה קאמר וזהו נמי כדהכא דבסוף פרוטה אחרונה תחלת שבע הוא:

עד שיתברכו הנכסים על ידיו שנא' כי טוב לו עמך. בבבלי שם דריש להאי קרא פרט לחולה דשיהא בטובה בעינן דיתברכו הנכסים לענין הענקה הוא דשייכא כדקאמר התם בדף י"ז גבי פלוגתא דראב"ע ורבנן ונרצע אין מעניקין לו:

הלכה ג

וחתום אילו עידי שטר. בבבלי דף כ"ו לא יליף לה מהא דאיכא למימר שטר ראיה בעלמא הוא אלא מדכתיב ואקח את ספר המקנה ונראה דאיכא נ"מ בהא דלמאי דיליף מהכא שטרי מכר נמי במשמע דכתיב בהאי קרא שדות בכסף יקנו ולמאי דיליף בבבלי איכא למימר דלא רמיז קרא אלא בשטר מתנה דאע"ג דהתם מכירה הויא דכתיב ואשקלה לו את הכסף מ"מ מדכתיב ספר המקנה דריש ללמד דיש קנין אף בספר לבדו וכדמסיק שם דלא אמרן אלא בשטר מתנה אבל במכר לא קנה בשטר לבדו כ"א במוכר שדהו מפני רעתה ועיין לקמן הלכה ה' ד"ה ייפה כחו מ"ש עוד מזה:

מה טעמא בכסף מלא יתננה לי. הכא לא כתיב שקל ואמסקנא סמיך דאפי' היכא דלא כתיבא אלא כסף סתם נמי שקלים הן. ובבבלי בכורות דף נ' יליף לשקלי עפרון דהויין קנטרין מדכתיב שקל כסף עובר לסותר ואיכא דוכתא דקרו לקינטרא תיקלא ומסיק התם נמי דכסף סתם האמור בתורה שקלים הן ומיהו בהא דקאמר ר' חנינא כסף האמור בנביאים ליטרא לא קיימא הכי דהא ילפינן דשדה נקנית בכסף משדות וגו' כדאמר בבבלי פרקין ולא בעינן אלא ש"פ כר' יוחנן והא דקיימא מילתיה בכסף האמור בתורה משום דמילף ילפי מהדדי ממקום שנא' בו שקלים כדאמר התם:

דתני קרקעות ועבדים כו'. ברייתא הובאה בבבלי ב"ק דף י"ב מכר לו עבדים וקרקעות כו' ויליף נמי מהאי ברייתא כדקאמר הכא וכפי הגי' שכתבתי בפנים והתם דחי לה שאני

עבדים דניידי כו' והלכך בעינן שיהו עומדין בתוכה דבהא אם החזיק בקרקע קנה עבדים ועי' לקמן סוף הלכה ד' ד"ה מהו לגבות מן העבדים מה שכתבתי שם בהאי ענינא:

א"ל איש. דכתיב ויקחו להם איש שה לבית אבות ודרשינן איש זוכה ואין הקטן זוכה והכא שאני דדעת אחרת מקנה אותו ומשמע דס"ל להאי תלמודא דקטן יש לו זכיה ע"י אחרים מדאורייתא והכי הוי משמע מבבלי ריש פ"ב דמכלתין גבי הא דמייתי להאי דרשא איש זוכה כו' מנין שזכין לאדם שלא בפניו שנאמר ונשיא אחד נשיא אחד וגו' והתם קטנים נמי הוי בנוחלי הארץ אלמא יש לו זכיה ע"י אחרים מדאורייתא אבל לא משמע כן בפ' איזהו נשך דף ע"ב דקאמר התם קטן אית ליה זכיה מדרבנן משמע דאפי' ע"י אחרים אין לו זכיה מדאורייתא וכ"כ הרשב"א והר"ן ז"ל וע"ש בריש פ"ב שכתב דאף לפי המסקנא דפ' האיש מקדש נמי הכין אתיא ועיין בריש פ' כ"ט מה' מכירה שכתב הה"מ ז"ל דדעת הרמב"ם לחלק בין מכר למתנה דבמתנה אם זכו לו קנה דבר תורה כיון שיש שם דעת אחרת. והכי מוכח בהדיא בפרק לולב וערבה דף מ"ו אמר רבי זירא לא ליקני איניש הושענא לינוקא ביומא טבא קמא מ"ט כיון דינוקא מיקנא קני אקנויי לא מקני כו' ע"ש:

מאן תנא ולא ליך ר"מ. עיין בפ"ד דנזיר הלכה ד' בד"ה במשלטת מ"ש שם בהאי ענינא בס"ד:

רבי אבא כו' דרבי היא. אפשר לפרש דעל האי עובדא קאי דכרבי אתיא שפיר דאע"פ שבניה עבדיס מ"מ היא בת חורין ופליגי על רבי יוחנן. ובבבלי פרק השולח דף מ' איפכא קאמר לר' יוחנן התם כופין את היורשין וכותבין לה גט שחרור א"ל לפני ר' אמי ור' אסי רבי אי אתה מודה שבניה עבדים ופסק הרמב"ס בפ"ו מהל' עבדים הלכ' ד' כרב אמי ור' אסי ונתן הכ"מ הטעם דמשתק ר' יוחנן ש"מ הדר ביה ועוד נראה דמילתי' דר' יוחנן דהתם כר' אתיא וכדמשמע מהכא ולא כרבנן:

הרי אתיבת חורין וולדך עבד. ברייתא בפ"ה דתמורה ומייתי לה בבבלי מכלתין דף ס"ט והתם גרים וחכ"א דבריו קיימין וטעמא דעובר לאו ירך אמו הוא ולפ"ז ההיא דמשנה קודמת דלעיל הרי את שפחה וולדך בן חורין לא אתיא אליבא דהלכתא דאפי' עוברה לא זכת לו וכן משמע בבבלי פ"ב דגיטין דף כ"ג דמוקי להההיא משנה קודמת כרבי. ופליגי אמוראי התם בטעמא אליבא דר' אי משום דס"ל המשחרר חצי עבדו קנה אי משום דעובר ירך אמו הוא והרמב"ם דפסק בפ"ז מהל' עבדים הלכה ה' כחכמים נראה מדבריו שתפס לעיקר הטעם משום דהוי כמשחרר חצי עבדו וזהו שהשיג הראב"ד עליו שם קשיא רישא אסיפא כו' ע"ש והכ"מ כתב שם שאין זו השגה אלא פירוש וטעם ושפתים

ישק. ומבואר הוא שהוא ז"ל משיג על שתפס זה הטעם והיה לו לכתוב משום דאינו בא לעולם או משום דאין העבד מקבל גט לחבירו מיד רבו שלו ור"ל דאפי' לעוברה לאו כלום הוא דהוי כאחר דעובר לאו ירך אמו הוא כדמשמע מריש דברי הרמב"ם ועם דלענין דין זה ליכא נ"מ מ"מ איכא נ"מ בעלמא להני טעמי ואין להאריך:

הלכה ד

אילו האומר לחבירו משוך את הבהמה כו' שמא לא קנה. הכא פשיטא ליה דקנה אבל בבבלי שנים אוחזין דף ט' בעיא דלא איפשיטא היא אם אמר לו משוך הבהמה לקנות כלים שעליה ואפי' אם אמר לו קני הבהמה וקני הכלים שעליה לא קנה דחצר מהלכת היא ולא קנה עד שתהא הבהמה כפותה:

המוכר צאן לחבירו כו'. כל אילו דינים מבוארים בבבלי ב"ק דף נ"ב ומפרש התם דבהני לא קנה אלא לענין זה דהוי כמאן דאמר ליה לך ומשוך וקני או לך וחזק וקני דמי והכא נראה דלענין קניה ממש מיתפרשא והיינו דקאמר לענין מסירת מפתח מחלוקת ר"ש וחכמים ולשיטתא דהתם לק"מ מרבנן דסברי מסירת המפתח לאו מילתא היא דבאמת לא קני אלא כמאן דאמר ליה לך חזק וקני דמי והשתא לא דמיא להתם שלא מסר לו אלא לשמירת הבית:

בכור שנטרף בתוך שלשים יום. מהכא משמע כפי' ר"ת בב"ק דף י"ב דנטרף היינו שנעשה טרפה ולא כפי' רש"י שפי' נהרג דהא קאמר כמה שמת וכמה שהביאו התוס' בפ' הקומץ דף ל"ז וכן כתב הרמב"ם בפרק י"א מהלכות ביכורים הלכה י"ז וכן אם נעשה טרפה אינו חייב בחמש סלעים:

רבי אבין פשיטא ליה כו'. וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"י מהל' נחלות הלכה ג' ולמד מזה דגם בב"ח הדין כן כמו שכתב בפ"א מהל' מלוה הלכה ה' וע"ש:

מהו לגבות מן העבדים כקרקעות. כל אלו השאלות דשלחח ליה רב יהודה לר"א מימרות דעולא אר"א הן בב"ק שם מלבד בדין האחין שחלקו ואח"כ ייבם אחד מהן שאינו מבואר בש"ס הבבלי ופשוט הוא דנלמד מבכור כדאמר בפרק יש נוחלין דף קכ"ו. ובענין גביית מן העבדים קאמר עולא התם אפי' מיתמי אבל לא קיימא מסקנא הכי אלא אין גובין מן העבדים של היתומים כמבואר בהרבה מקומות ועיקרא דמילתא בפרק יש נוחלין דף קכ'/ח דרב נחמן מאי א"ל אין גובין מתנינן לה. וכתבו התוס' בב"ק שם ד"ה תנא מתניתא ידענא ואע"ג דבכמה דוכתין אשכחן עבדי כמקרקע דמי לענין אונאה ושבועה אור"י דהכא לא איירי אלא במידי דרבנן ולגבות מיתמי ומלקוחות וסבר שיעבודא לאו דאורייתא ולא גבי אלא מדרבנן וכן כתבו עוד בפ' מי שמת דף ק"נ דבמילי דאורייתא

פשיטא ליה דאיתקוש לקרקעות. ולפ"ז קשה מה דפסק הרמב"ם בהל' מלוה דעבדים כמטלטלי חשיבי לענין גביה כדמשמע מדבריו בפ' י"ח מהל' מלוה הל' ה' ע"ש. והא אנן קי"ל כר"י ור"ל דאמרי בשלהי גט פשוט שיעבודא דאו' וכמה שפסק הרמב"ם בפי"א מהל' מלוה הל' ד' ודבר זה הוקשה לי מימים כביר' ומצאתי בחידושי הרשב"א דב"ק שם שהקשה כן על הרי"ף ז"ל דפסק כרב נחמן דאין גובין מו העבדים והא שעבודא דאורייתא והניח בצ"ע. והנ"י כתב בפרק הגוזל קמא בשם הרא"ה ז"ל גבי מתני' גזל בהמה ועבדים והזקינו כו' דההיא דרב נחמן אע"ג שהוא דין תורה היינו טעמא מפני שאין דעתו של מלוה עליהן לפי שיכול הלוה להבריחן דומיא דמטלטלין:

הלכה ה

לרצונכם פרט למתעסק. בשלהי מנחות בעא מיניה שמואל מרב הונא מנין למתעסק בקדשים שהוא פסול שנאמר ושחט את בן הבקר עד שתהא שחיטה לשם בן בקר א"ל זו בידינו הוא לעכב מנין א"ל לרצונכם תזבחו לדעתכם זבחו. וכתבו התוס' בזבחים סוף פ' ב"ש דתרי גווני מתעסק איכא שמתכוין לשם חתיכת סימנין ולא לדם זביחה דבחולין כשר ובקדשי' פסול ועוד יש מתעסק אחר כגון שכסבור שהוא חולין ותרוייהו מושחט את בן הבקר נפקי. וכדאמר התם רבי אלעזר משום תולין פסולה וכ"כ עוד בפ"ק דחולין אבל אין דעת הרמב"ם כן שלא כתב בריש הלכות פסולי המוקדשין אלא השוחט את הקדשים ולא נתכוין לשחיטה אלא כמתעסק הרי אלו פסולין עד שיתכוין לשחיטה. ולא פסק כר"א אע"ג דאיתמר התם בני שום חולק ונראה דטעמו דלא נפקת לן לעכב אלא מלרצונכם ולא שמעינן אלא למעוטי לא נתכוין לשום שחיטה ואע"ג דמושחט את בן הבקר נפקא נמי שיהא לשם קדשים התם למצוה הוא:

ייפה כוחו בשני דברים. בבבלי דף כ"ו אמתני' נקנין בשטר אמר שמואל לא שנו אלא בשטר מתנה אבל במכר לא קנה עד שיתן לו דמים מתיב רב המנונא בשטר כיצד כתב לו על הנייר או על החרס שדי מכורה לך שדי נתונה לך ה"ז מכורה ונתונה הוא מותיב לה והוא מפרק לה במוכר שדהו מפני רעתה רב אשי אמר במתנה בקש ליתנה לו ולמה כתב לו לשון מכר כדי ליפות את כחו ופי' רש"י ז"ל בדברי רב אשי הך מתניתא בנותן מתנה איירי וכולה חדא היא ולאו או קתני אלא כך וכך כתב לו שדי מכורה ונתונה לך ליפות את כחו שאם יגבנה בעל חוב של נותן ממנו ישוב עליו לתבוע ממנו דמים המפורשים ע"כ ולפ"ז לרב אשי אין חילוק לעולם במכר ואפי' במוכר מפני רעתה לא קנה בשטר לחודיה והרמב"ן ז"ל בפ' חזקת דף נ"א כתב על זה דמסוגיא דהתס משמע דהא דרב אשי נמי אמוכר שדהו מפני רעתה קאי ומביאו הרשב"א ז"ל בחידושיו כאן דה"ק

שניכר בזה שהוא כ"כ רעה בעיני אדניה וכדי למהר קנייתה כתבה לו לשון מתנה ולשון מכר ובשניהם כדי ליפות כמו של לוקח ולענ"ד נראה דסוגיא דהכא מסייע' לפי' רש"י ז"ל כדקאמר כתב מתנה בלשון קנין וייפה כחו בשני דברים ועוד דמשמע הכא דס"ל לר' בא כרב אשי ולעולם אינו קונה בשטר לבדו דכמו דס"ל דבכסף אינו קונה לבדו ולא מפרש לה להך ברייתא דלעיל דאו או קתני כדמפרשי ר' יונה ור' יוסי וא"כ נמי בשטר לבדו אינו קונה ואפי' במוכר שדהו מפני רעתה דסתמא קאמר ושמעינן דאזלא סוגיא דהכא ממש כרב אשי לפי פי' רש"י ז"ל. והרמב"ם בריש הל' מכירה פסק כשינוייא דרב המנונא ותמהו עליו מ"ט לא פסק כרב אשי דבתרא הוא ותירצו שם הה"מ והכ"מ דרב אשי נמי אמוכר שדהו מפני רעתה קאי וע"ש וזהו כפי' הרמב"ן ז"ל ולמאי דנתבאר אפי' לפי' רש"י לק"מ דהא הכא קאמר ולא קבלה שמואל דלא ס"ל דאמרינן ליפות כחו נתכוין וא"כ שמואל דהוא בעל המימרא בעצמו דנקטינן כוותיה ע"כ לא ס"ל כהך שינויא דרב אשי ומוקי לה להאי ברייתא בשטר כיצד כו' כשינויא דרב המנונא. והא דקאמר אתיא דר' בא כשמואל לענין אם התנה עמו בשטר דלא אמרי' ליפות כחו נתכוין כמו דס"ל לשמואל בהך סברא וכדפרישית בפנים:

ודרב הונא כר' יוחנן. מילתי' דר' יוחנן איתא נמי בבבלי פרק יש נוחלין דף קל"ה ומסיק התם ג"כ במיפה את כחו וכן קאמר שמואל התם ולפי סוגיא דהכא הוי קשה דהא שמואל לית ליה ליפות כחו ואפשר לחלק דהתם במתנת שכ"מ איירי וכן הא דשמואל בפ' מי שמת דף קנ"ב גבי מתנת שכ"מ שכתוב בה קנין דאם מיפה את כחו קנה אבל הכא הא דלעיל ארכביה אתרי ריכשי במתנת בריא מיירי ולא ס"ל ליפות כחו וטעמא דאי משום הא ה"ל לכתוב לו שטר מתנה באחריות מפורש ושפיר הוי יפוי כח נמי כמכר:

ובנכסי הגר לא קנה אפילו מיצר בנתיים. היינו דרב אסי א"ר יוחנן בבבלי פ' חזקת הבתים דף נ"ג שתי שדות ומצר אחד ביניהן והחזיק באחת מהך לקנותה אותה ואת חבירתה אותה קנה וחבירתה לא קנה וכתבו התוס' שם והא דאמרי' בפ"ק דקידושין גבי עשר שדות בעשר מדינות החזיק באחת מהן קנה כלן התם בנותן לו דמי כלן והכא בנכסי הגר או במתנה ואע"ג דאין מחוסרין דמים מכל מקום לא הוי כמכר שנתן דמי כלן ע"כ ולא כתבו כן במכלתין בדף כ"ז בד"ה בד"א שכתבו ואומר הר"ח דבמתנה מיהא קנה כלן כשהחזיק באחד מהן בלא כסף וכן דעת הרמב"ם ז"ל שכתב בהדיא בסוף פ' א' מהל' מכירה לפיכך אם היו הכל במתנה קנה כלן ולא מיתוקמא הך שמעתתא אלא בנכסי הגר כדפי' הרשב"ם ז"ל וכן הרמב"ן ז"ל והביא ראיה מהכא דקאמר בהדיא כן. וטעמא דבמתנה שאני דאיכא דעת אחרת מקנה אותו:

מתניתא פליגא על רב חסדא. והכי משמע נמי מהש"ס בפרק הנזכר בדף נ"ה ונ"ו דלא קאמר מפסיק בנכסי הגר אלא המפסיק לפאה כו' ע"ש וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"א מהל' זכיה הל' י' שכתב אם היתה שדה אחת והיא מצויינת במצריה במכוש אחד קנה את כלה:

תיפתר באילין כיסייא רברבייא. הכי מוקי לה נמי בפרק הספינה דף פ"ו במידי דבעי מיתנא והם גיסים הגדולים ואיכא למידק עלה מסוגיא דאלו נערות ובחדושי' שלי הארכתי בזה ע"ש:

הלכה ו

אפילו צבור בציבורין. כתב הר"ן בפרקין וז"ל וכתב ר"ת ז"ל בפרק הזהב שצריך לשום המטלטלין בשעת חליפין ולראות כמה שוה כל אחד מהם והיינו לישנא דכל הנישום לומר שצריך שומא בשעת החליפין ולאו למימרא שצריך שישומו האחד כנגד חבירו כדי שיהא ערכן שוה דבכה"ג גריע טפי דהא איבעיא לן התם בדף מ"ז חליפין אי מקפיד עליהן אי קנה או לא ואע"ג דמסקינן דקנה מ"מ משמע דכשאין מקפידין בהן טפי עדיף אלא לומר שצריך שישומו כל אחד בעצמו כדי שידע כל אחד מהו מחליף ובכמה ולא נהירא דהתם משמע דלא צריך שומא בחליפין דאמרינן התם דמכורני באלו קנה אע"ג דלא משך דכיון דלא קפיד כחליפין דמו אלמא דבחליפין ליכא קפידא כלל דומיא דבאלו וכי אמרינן הכא כל הנישום לאו בחליפין קאמר אלא ה"ק כל דבר שאין ערכו קצוב כמטבע אלא דרכו לשומו כשמוכרן לו באחד עכ"ל ובתוך זה יתבאר לנו דרב הונא ור"א פליגי בפלוגתא דר"ח והר"ן ז"ל ורב הונא לשיטתיה אזיל דס"ל התם גבי דמים מכור לי באלו קנה כדמפרש שם טעמא דמילתא דלא שכיחא היא ועבדו בה רבנן כחליפין וש"מ דחליפין גופייהו לא בעינן שומא כלל ואפילו צבור בציבורין קנה ור"א ס"ל כל הנישום אמרו משמע שישומו אותן ואפשר דלר"א אפי' זה כנגד זה צריך לשומן כדמשמע דמייתי ראיה מההיא דמעשר בהמה והן שחלקו גדיים כנגד תישים ולא ס"ל דבמקפיד גרע טפי אלא כהאי דאמרי' שם סתם חליפין מיקפד קפדי ולר"א הקפידא שיהו זה כנגד זה:

לזה פרה ולזה חמור. מילתי' דרב יהודה אמר שמואל בבבלי פ' המדיר דף ע"ו ונראה דהאי סוגיא דהכא מיתפרשא למ"ד התם דמתני' תברא מי ששנה זו לא שנה זו דרישא רבי יהושע דס"ל לעולם האב צריך להביא ראיה וסיפא ר"ג דס"ל לעולם הבעל צריך להביא ראיה והיינו דמקשי על מילתי' דשמואל מרישא וכלומר דלהאי מ"ד גם בסיפא האב צריך להביא ראיה והא לשמואל בכה"ג על המחזיק להביא ראיה וכן הא דקאמר לקמן מתניתא מסייע לשמואל היינו כמ"ד דאף ברישא הבעל צריך להביא ראיה דאי

לאו הכי תיקשי רישא לסיפא. ולמסקנא דהכא דאמר להו לא מודה שמואל כו' והיינו דלא תסייע לי' לשמואל למאי דמפרש הכא דס"ל בחליפין על המחזיק להביא ראיה וטעמא דס"ל דהוא נמי מוצא הוא שנולד הספק אם נקנה לו או לא כדפרישית בפנים אלא דאמרי' דכל מי שנולד הספק בביתו וברשותו עליו להביא ראיה וזהו כמסקנא דהתם ע"פ פירוש הרז"ה והר"ן ז"ל דמפרשי להא דרב יהודה אמר שמואל ג"כ הכי וכמו דמסקינן דכולה מתני' דהתם אתיא אליבא דר"ג דהכל תלוי למי שנולד הספק ברשותו עליו להביא ראיה כדפרישית שם וה"נ בהא דשמואל כן וכדעת הרי"ף והרמב"ם ז"ל. ויש לפרש נמי הא דקאמר מתני' פליגא על שמואל כו' לא הבעל צריך להביא ראיה מסקנת הקושיא היא דקס"ד דהקידושין כפי שומת הכתובה הן והוו כעין חליפין שהוא מתחייב לה בכתובה והיא מקבלת הקידושין ממנו ומאי שנא דלא קרית ליה מוציא להבעל כמו להאב:

סבר רבי בא דאינון חליפין ולית אינון חליפין. זהו עולה כפי שיטת הראב"ד ז"ל שכ' בהשגות בפ"ה מהל' מכירה דהא דאמרו בפרק הזהב יש דמים שהן כחליפין אין לו שורש לענין קנייה אלא לענין מי שפרע כו' וכן דעת הרמב"ן והרשב"א ז"ל דלא יהא אלא מקנה במלוה ואמרי' בפ' האיש מקדש דף מ"ז ואי מלוה להוצאה נתנה במאי קני אלמא לא מקני זביני במלוה ואפי' מעות מלוה בעינייהו וכ"ש היכא דליתנהו בעינייהו כי הכא אבל דעת הרמב"ם ז"ל דהוו כחליפין וכרבי בא דהכא וכמה שפי' הרי"ף ז"ל בשיטה זו יש דמים שהן כחליפין שנתחייב לו מכבר הדמים וקנה באותן המעות ונתן הה"מ שם הטעם דלא דמי למלוה דכיון דמחמת מכר נינהו הוי לי' כאלו לא נתחייב לו מעולם במעות וכאלו החליפו עכשיו זה עם זה דכיון שמשך האחד נקנה השאר בכל מקום שהוא ועיין לקמן בפ"ב הלכה ה' בד"ה ובקרקעות מ"ש שם בס"ד:

הלכה ז

למוהלו ביום השמיני ימול בשר ערלתו בבבלי דף כ"ט למול מנלן דכתיב וימל אברהם את יצחק בנו כו' אותו ולא אותה אשכחן מיד לדורות מנא לן תנא דבי רבי ישמעאל כל מקום שנאמר צו אינו אלא זירוז מיד ולדורות כו' והא דלא נפקא לי' לדורות מביום השמיני איכא למימר משום דהתם לא מפורש בהדיא הציווי על האב דוקא ולא על האם והלכך דריש מקראי דאברהם דהציווי מיד ולדורות על האב והאי תלמודא ס"ל דלא איצטריך למעט אותה דתיפוק לי' שמצות עשה שהזמן גרמא היא כקושית התוס' שם וע"ש דתירוצם לאו אליבא דהלכתא היא והריטב"א ז"ל תירץ דהיכא אמרי' דמצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות במצוה דתליא בגופא ואינה אלא לזמן ידוע אבל מצוה דלא

תליא בגופא כגון למול את בנה נהי דקבוע הזמן לבן הנימול מ"מ האב שציוהו הבורא להתעסק במילת בנו העסק ההוא אין לו זמן שבין ביום ובין בלילה יטריח ויכין צרכי מילת בנו ע"כ וכעין זה כתב הר"ן ז"ל דה"א דבמצוה דאיהי לא שייכא בה ליחייבא מידי דהוי אב"ד דמיחייבי קמ"ל ולסוגיא דהאי ש"ס דלא נחית כלל למעוטי אשה מדרש הכתוב בכל אלו המצות המוטלות על האב צ"ל דלא ס"ל לחלק כן ועיין לקמן:

ובחרת בחיים זו אומנות. בבבלי דריש מדכתיב ראה חיים עם אשה אשר אהבת אם אשה ממש היא כשם שחייב להשיאו אשה כו'. וניחא לי' למילף מדברי קבלה משום דקרא דהכא לא מפורש בהדיא דעל אב קאי. וכן להשיאו אשה לא מפיק לי' התם מוהודעתם דמשמעות המקרא לא איירי בהא אלא מדכתיב וקחו לבניכם נשים. א"נ דאיצטריך לדרשא דלקמן כל המלמד בן בנו תורה כו' ודרשא דהכא אסמכתא בעלמא היא. משל זקן. והכי מסיק בבבלי דף ל"ב דמשל אב והתם נמי פריך מההיא דהשלך את הארנקי ואי אמרת משל אב מאי נפקא ליה מיני' ומשני בראוי ליורשו ונראה דהכא נמי גרסי' בההיא דלית לי' חורנין שאין לו בן אחר אלא הוא וראוי ליורשו. ובעושה הנחת רוח מילתא אחריתא היא דמיירי בענין שיש לו קורת רוח מזה כגון שזרקו לים למירמא אימתא אאינשי ביתיה כדכתבו התוס' שם בד"ה רב יהודה דאי לאו הכי רשע הוא דעובר בבל תשתית ואינו מחויב לשמוע לו ועיין לקמן בד"ה הלואי:

ישפה של בנימן. ובבבלי גריס בקשו אבנים לאפוד והתוס' בפ"ב דע"ז דף כ"ד כתבו דשיטת הבבלי ג"כ מיתפרשא על אבני חשן כדקאמר הכא דכיון שחשן מחובר לאפוד קרי לי' אפוד וע"ש שהוכיחו מדפריך התם והא ואבני מלואים כתיב דהדר ערביה ויש ליישב קושיתם לפי' רש"י ז"ל דה"ק והא ואבני מלואים כתיב וכי היכי דאבני מלואים קאי אויקחו ה"נ אבני שהם דהדר ערביה דהא אבני אפוד ואבני חשן דין אחד להם כמו דמצינו דדריש בשלהי סוטה מבמלואתם דכתיב באבני חשן שהיו כותבין עליהם בדיו ומראה להן שמיר כו' ואשכחן דבאבני אפוד נמי היו צריכין לשמיר כדאיתא בפ' מי שאחזו איכא שמיר דאייתי משה לאבני אפוד וסוגית הבבלי משמע נמי דעל אבני האפוד ממש קאמר ולא כגי' דהכא דקאמר בקשו אבנים לאפוד לשון רבים:

גדול הוא כיבוד אב ואם שהעדיפו הקב"ה יותר מכבודו. משמע לכאורה דסוגיא דהכא אזלא כמ"ד כיבוד משל בן דהא קאמר אפי' את מסבב על הפתחים אבל הרא"ש ז"ל כתב דהא דקאמר ואפי' מחזר על הפתחים לא שיכבדהו משלו ויחזור הוא על הפתחים דהא קי"ל משל אב אלא בגופו מכבדו ובטל ממלאכתו ומתוך כך צריך לחזור על הפתחים ועיין לקמן:

הלואי הוין כל שמועתי בריין לי כהדא שכופין את הבן לזון את האב. כתב הרא"ש בשם שאלתות דרב אחא והיכא דרויחא הבן והאב לית לי' כייפינן לי' לבן ושקלינן מיני' בתורת צדקה ויהבינן לאבוה כו' וכן הביא ר"ח ז"ל והביא ראיה מן הירושלמי מעובדא דר' יונתן שכפה את הבן לזון את האב ואין כ"כ ראיה משם דהתם בכותב נכסיו לבניו איירי ואהכי מייתי לה בפרק נערה שנתפתתה עכ"ל ולישנא דהאי תלמודא לא משמע כן דהא קאמר הלואי הויין כל שמועתי כו' משמע דלעולם כופין היכא דלית לי' לאב אלא ודאי בתורת צדקה קאמר והאי עובדא דבבלי פרק נערה דף מ"ט עובדא אחריתא הוה ומיהו דוקא בשיש לו אבל א"צ לחזור על הפתחים כדכתב הוא ז"ל שם וכמ"ש דבריו לעיל דלא אמרו הכא אלא לענין בטול מלאכה וכן נראה מדברי הרמב"ם בפ"ו מהל' ממרים הל' ג' שכתב ואם אין ממון לאב ויש ממון לבן כופין אותו וזן אביו ואמו כפי מה שיכול:

שהרי כסות לילה פטור מן הציצית. הרא"ש ז"ל בהלכות קטנות כתב ללמוד מכאן דבמיוחד תליא מילתא מדתלי טעמא דהזמן גרמא בכסות לילה משמע הא כסות יום חייב אף בלילה וכ"כ התוס' בפרקין דף ל"ד ד"ה תפילין וציצית דהכי אמרינן בירושלמי כסות יום שלבשה בלילה חייבת בציצית ולא נתכוונו אלא להאי דיוקא ואליבא דר"ש דהלכתא כוותיה ולענ"ד אין כ"כ ראיה מוכרחת דאיכא למימר דלא קאמר כסות לילה בדוקא אלא להא לפוטרו אפי' לבשו ביום ולא למימר דכסות יום ליתחייב אפי' בלילה והטור א"ח סי' י"ח כתב לדעת הרמב"ם דס"ל בלבישה תליא מילתא מה שלובש בלילה פטור אפילו הוא כסות יום ומה שלובש ביום חייב אפילו הוא כסות לילה וחלק עליו ע"ש ונהי דהחלוקה השניה לא משמע הכי מסוגיא דהאי ש"ס מ"מ חלוקה הראשונה מישתמע שפיר כדאמרן. וכבר כתב הב"ח שם שאינו מוכרח לפרש דברי הרמב"ם כן אלא דאיהו נמי מפרש כר"ת בהא דאמרי' פ' ב"מ דף כ"ח גזירה משום כסות לילה ממש הוא ולא כפי רש"י שמא יתכסה בלילה ועיין בתוס' פ' התכלת דף מ':

איש פרט לקטן. התוס' בפ' האשה דף צ"א הקשו תימא אמאי איצטריך דהיכן מצינו שחייב קטן במצות וי"ל דאיצטריך לקטן שהגדיל בין ב' פסחים דס"ד דחייב לעשות פסח שני קמ"ל דשני תשלומין דראשון הוא ולדעת הרמב"ם דפסק בפ"ה מהל' קרבן פסח הלכה ז' דחייב לעשות פסח שני וכרבי בפרק מי שהיה דס"ל שני לאו תשלומין דראשון הוא צ"ל דס"ל דדרשא דאיש למעוטי אשה מפסח שני מחובה הוא דאתא. וכרבי יהודה דס"ל התם כן דבהא שיטתו כר' יהודה אתיא כמ"ש הכ"מ בהל' ח' וע"ש וכבר כתבתי מזה ביבמות פרק ב"ש וע"ש הלכה ב' ד"ה מהו שיביא קרבן פסח:

הלכה ח

מה תפילין ותלמוד תורה שאינן תלוין בארץ. ובבבלי יליף לה ממה שאמור בענין שהיא ע"ז דכתיב אבד תאבדון וגו' מה ע"ז שהיא חובת הגוף כו' ואפשר דהאי תלמודא ס"ל דלא מצינן למילף מהתם דהא חובת הגוף שלא לעבוד ע"ז לא כתיבא שם בהאי ענינא שאין הכתוב מדבר אלא לעקור ע"ז ולשרש אחריה וההיא ודאי אינה אלא בארץ וכמה שהקשה הרמב"ן ז"ל מביאו הריטב"א ותירץ שם בשמו לשיטת הבבלי דאפשר שאנו למדין ממה שאמור בפרש' לא תעשון כן לה' אלהיכם כי אם אל המקום ויש בכלל זה איסור במות בחוצה לארץ:

מאיליהן קבלו עליהן את המעשרות. עיין בפ' אלמנה לכ"ג דף י"ז ד"ה כמ"ד מה שכתבתי מזה:

ולמה לא תנינן אף החלה. התוס' בדף ל"ו ד"ה כל מצות הוכיחו מכאן דחדש נוהג בשל נכרים כדמשמע משינוייא דר' יוסי וכ"כ הרא"ש בתשובה וכ"כ המרדכי בפרקין והב"ח בי"ד סי' רצ"ג כתב ע"ז ותימה מאי ראיה מביא מהירושלמי דהא ודאי הוא דהא דפריך אמאי לא תנה חלה לאו אדברי ר"א דאמר אף החדש פריך אלא את"ק דקאמר חוץ מן הערלה ומן הכלאים פריך אמאי לא תני חלה ומשני לפי שאינה נוהגת בשל נכרים כמו הערלה והכלאים דנוהגים ואף בשל גוים והשתא איכא למימר דלר"א חדש אינו נוהג אלא בשל ישראל והא דלא תני ר"א חלה כדתני חדש היינו משום דבחלה לא פליג את"ק דת"ק נמי מודה דנוהג בשל ישראל אלא דחדש דס"ל לת"ק דאינו נוהג בח"ל אפי' בשל ישראל קאמר ר"א דאף החדש אסור בשל ישראל והא דקאמר ר"א אף החדש לאו למימרא שדין זה שוה כזה לגמרי אלא לומר שיש איסור בחדש כמו בערלה וכלאים ולאפוקי מת"ק שמתירו ועוד האריך בזה ע"ש והברכת הזבח כתב עליו וז"ל אי כדברי הרב הב"ח דאת"ק קאי הקושיא א"כ קשה מנ"ל לר"א לחלוק את"ק דילמא גם הת"ק ס"ל דנוהג חדש בח"ל והא דלא חשיב ליה משום דאינו נוהג בשל גוים כמו חלה דלא חשיב הת"ק מהאי טעמא לדעת הב"ח אלא בע"כ דס"ל בפשיטות דחדש כל היכא דנהיג נהיג אף בשל גוים ואפ"ה לא חשיב הת"ק ש"מ דס"ל דלא נהיג כלל בח"ל לכך ראה ר"א לפלוג את"ק וס"ל דגם חדש נוהג בח"ל וא"כ הקשה בירושלמי את"ק ואר"א אמאי לא חשיבי חלה ומשני לפי שאינה נוהגת בגוים וזה ברור ועוד ראיה ברורה דחדש נוהג אף בשל גוים מהא דאמרינן. בדף ל"ח תניא ר"ש בן יוחי אמר שלש מצות נצטוו ישראל כו' וה"ה לערלה בשתים ואם איתא דחדש אינו נוהג בשל גוים הוה ליה למימר וה"ה לערלה בשלש דערלה נוהגת בשל גוים וכן כלאים אלא ש"מ דאין חילוק ביניהם וכדעת

התוספות עכ"ל ואיכא למידק על ראייתו שהביא מהאי ברייתא דרשב"י דמאי פסיקא ליה דרשב"י סבר דערלה וכלאים נוהגין אף בשל גוים דהא אנן לא ידעינן דנוהגין אף בשל נכרים אלא מהאי סוגיא דהכא וכמה שלמדו כל הפוסקים מכאן ודילמא רשב"י פליג עליה דהאי מתני' תדע דע"כ רשב"י פליג עלה דהא להאי מתני' חדש מן התורה אסור בכ"מ וערלה וכלאים אינן אלא מדרבנן וכר"א דנקטינן כוותיה וכסתמא דמתני' דסוף ערלה ולר' שמעון ב"י ערלה וכלאים נמי מדאורייתא אסירי בח"ל כדאיתא התם וכן אין ללמוד מהאי ברייתא דסוף יבמות דף קכ"ב נכרי שהיה מוכר פירות בשוק ואמר פירות הללו של ערלה הן כו' אלמא אי לאו משום להשביח מקחו אסירי דילמא מטעמא דהיינו חוששין שמא ישראל מכרם לו וכנראה מפירש"י שם ועוד דהאי ברייתא אליבא דר"א דהאי מתני' אתיא ומנ"ל דרשב"י סבר דנוהגין אף בשל גוים וכן יש לדקדק על עיקר קושייתו על הב"ח דמנא לי' לר"א דת"ק לא ס"ל דחדש אינו נוהג בח"ל כו' דהא ליתא דלא דמי דבשלמא חלה מדרבנן היא בח"ל וכמו ערלה וכלאי הכרם ניחא דאיכא למימר הא דלא חשיב לה הת"ק משום דאינה נוהגת בשל נכרים אבל חדש אם איתא דס"ל לת"ק דנוהג בח"ל הוי ליה למתני בהדיא כי היכי דלא נטעי ולומר דדמי לערלה וכלאי הכרם שאינן אלא מדרבנן הלכך בא ר"א לחלוק וכלומר ואי דקושטא הוא דס"ל לת"ק הכי ע"ז פליג ואמר חדש אסור מן התורה בכל מקום ודיוקא דאף לק"מ דבמסקנא התם מוחק תיבת אף ותני חדש וכדכתבו התוס' בדף ל"ט ד"ה תני כיון דכלאים דרבנן וחדש מן התורה לא שייך למיתני אף ואפילו בערלה דהלכה למשה מסיני היא עכ"פ לא דמי ועוד דאיכא למימר דר"א סבר כמ"ד שם מאי הלכה מהלכות מדינה. ועוד יש לי כמה מהני מילי מעלייתא בהאי עניינא ובמה שיש לדקדק בסוגיא דר"ה דף י"ג מהיכן אקריב עומר כו' ואין כאן מקום להאריך יותר ובמקום אחר הארכתי בזה בס"ד:

הלכה ט

אלא כן אנן קיימין במחיצה. וה"ק אם עשה מצות אחת יתירה מטיבין לו ואם לא עשה מצוה אחת ונשאר מחוצה אין מטיבין לו והשתא ל"ק דיוקי דמתני' אהדדי כמו דקשה לפי הרמב"ם והר"ב דפרישית במתני' והא דכתב התי"ט שהכריחו לפרש כן ממה דאמרינן בפ"ק דר"ה בבינונים בה"א ורב חסד מטה כלפי חסד כו' ע"ש במה שחילק ולא הוצרך לכל זה דכבר תירצו המפרשים דהתם לעולם הבא מיירי ומתני' דהכא בעוה"ז וכדקאמר הכא בהדיא לקמן:

תמן תנינן הא כל היושב כו'. וליכא לאוקמי הברייתא נמי במחוצה כדשנינן המתני' דא"כ קשיא דיוקי אהדדי דברישא קאמר דוקא עשה מצות אחת יתירה מטיבין לו

ובסיפא קאמר העובר עבירה אחת המכרעת אותו לחובה הוא דאין מטיבין לו ולא דמיא למתני' דשפיר מיתרצא כדאמרן וה"ה דבלאו הכי הוי מצי למירמי דיוקי דהאי ברייתא אהדדי אלא דניחא ליה למקשי מהא מתני' דקתני בהדיא יושב ולא עבר עבירה נותנין לו שכר כעושה מצוה:
הדרן עלך האשה נקנית

פרק ב

הלכה א

האיש מקדש בו ובשלוחו. מניין ששלוחו של אדם כמותו. מסקנת הבבלי דשליחות בכל התורה ילפינן מבינייא דקדשים וגירושין דכתיב ביה ושלחה דמקדשים לחוד לא נפקא לן שכן רוב מעשיהם ע"י שליח שהן הכהנים ומגירושין לחוד לא נפקא לן שכן ישנה בע"כ והלכך איתנהו נמי ע"י שליחות ואפילו למאי דאיתרבו קידושין לשליחות מהיקישא דיצאה והיתה מה להנך שכן חול אצל תרומה ולפיכך ילפינן מבינייא דקדשים וגירושין לתרומה וכ"ש לשאר מילי שהן חול גמור וקרא דאתם גם אתם דתרומה דדריש לרבות השליח איצטריך למעוטי עכו"ם מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית ומינה ילפינן לכל התורה דאין שליחות לעכו"ם. ושליחות לקדשים גופייהו יליף התם ר' יהושע בן קרחה כדיליף ר"א הכא מושחטו ופריך שם לרבי יונתן דס"ל דהאי קרא איצטריך ללמד שכל ישראל יוצאין בפסח אחד דס"ל אין אכילת פסחים מעכב שליחות בקדשים מנא לן דילמא התם משום דאית להו שותפות בגווייהו ומשני אליבא דר' יונתן דנפקא ליה מקרא דויקחו דליכא למימר משום שותפות דתרי קראי בשותפות למה לי וס"ל אין שוחטין פסח על היחיד וכי איצטריך קרא לשליחות הוא דאיצטריך. והשתא למה דקיי"ל דשוחטין את הפסח על היחיד כר' יוסי בפ' האשה דף צ"א דיליף לה מאיש לפי אכלו וקרא דויקחו וגו' איצטריך ללמד שאין הקטן זוכה כדמשמע מסוגיא דפרקין א"נ למעוטי אשה כדאמר התם א"כ ע"כ שליחות בקדשים מקרא דושחטו נפקא לן ולמאי דאמר הכא קשיא דהא מושחטו לית לן למילף דשאני שחיטה שא"צ דעת בעליה וי"ל למאי דאמר בפ' האשה דמקרא דאיש לפי אכלו ש"מ תרתי א"כ שפיר נפקא לן שליחות מקרא דויקחו לכ"ע ועיין בתוס' פרק האשה שם ד"ה אי נימא:
אמר רבי יוסי מכיון שהאמינתו התורה כו'. התוס' כתבו בדף מ"ג ד"ה וכן בדיני ממונות תימא דאמר בירושלמי וכן בקידושין הדא דתימא בשטר אבל בכסף לא וי"ל דההיא בתר דתקון רבנן שבועת היסת ע"כ ולפי דבריהם הא דר' יוסי קשיא ומלאתי בחידושי

הרשב"א ז"ל שכתב עלה דהכא וז"ל וטעם דברי רבי יוסי לא הבנתי ושמא להצריכה גט קאמר שהיא מקודשת דבר תורה אע"פ שהוא נוגע בעדותו מן התקנה עכ"ל ומשמע מדבריו ז"ל שם דאפילו במודה שקבלתן הוו ספק קידושין וכן הביא הה"מ ז"ל בשמו בפ"ג מהל' אישות בהל' י"ו אבל הר"ן ז"ל כתב בפשיטות דאפי' במודה אינה מקודשת דכיון שאין נאמנין מצד עצמן אלא מצד הודאתה הוי לי' כמקדש שלא בעדים דאפילו שניהם מודים אינה מקודשת ומ"מ מדברי ר' יוסי המוזכרים בירושלמי חוששת וצריכה גט עכ"ל ולדבריהם ז"ל הא דקאמר ר' בא אתא עובדא קמי רב ועשה שליח. עד אפשר ג"כ לענין חוששת מיתפרשא דמסתמא בקדושי כסף איירי דאי בקדושי שטר מאי אשמועינן בהא פשיטא דהלכה כב"ה. והכ"מ כתב שם לתרץ דברי הרמב"ם דסתם וכתב השליח נעשה עד ולא חילק בין קידושי שטר לקידושי כסף משום דאדברי ר' בא דהכא סמיך שהכריע הלכה כר' יוסי ולמאי דפרישית אין הכרע כ"כ בזה דאיכא לומר הכל לבתר תקנה לענין חשש איתמר להצריכה גט כדברי ר' יוסי וכן נראה מדברי הר"ן ז"ל שכתב ההיא דכתף דלקמן מיירי נמי שפטרו משבועה לזה הכתף דאל"ה נוגע בעדותו הוי ומ"ש שם ובגמרא דידן נמי כיון שסתמו ואמרו והלכתא שליח נעשה עד משמע דאף בקידושי כסף קאמר דאל"כ לא הוי שתיק גמרא מלאפלוגי בינייהו וכ"כ בב"י בסי' ל"ה ואין זה ראיה מוכרחת דקידושי כסף כל היכא דאיכא הכתשה בכלל דיני ממונות דאיתמר התם הוא דחד טעמא אית להו בתר דתקון רבנן שבועת היסת. ואפשר נמי לומר לדעת הרמב"ם כן דסמיך אמ"ש בפ"א מהל' שלוחין הלכה ז' גבי דיני ממונות ולפ"ז לדעתו ז"ל דוקא בדאיכא הכחשה בקידושי כסף ומטעמא דמיקרו נוגעין בעדותן כדכתב שם גבי מלוה וע"ש:

אמר רבי יוחנן הכל מודין בקידושין שאביה מקדשה לא היא. עיין בפ' התקבל הלכה ב' ד"ה הכל מודים מ"ש שם בס"ד ובישוב דברי הרי"ף ז"ל:

אין כר' שמעון בן לקיש נישואי תורה הן. ואע"ג דמוקמינן בפ' התקבל דלא פליגי ר' יהודה ורבנן אלא בנערה כדפירש"י שם ובקטנה לד"ה קדושיה לאו כלום הן איכא למימר דהיינו טעמא דנקט הכא בשתי שערות שהביאה ב' שערות אח"כ ומכיון דשתק האב ולא מיחה עד שנתגדלה ולעשות נערה הוי כמו שנתקדשה בנערות ולר"ל אליבא דרבנן קדושי תורה הן דנערה יכולה לקדש את עצמה. א"נ יש לפרש הא דקאמר הכא קטנה שקדשה את עצמה בשתי שערות בנערה קמיירי שכבר הביאה ב' שערות בשעת קדושיה וקרי לה קטנה שעדיין לא נתבגרה וכמו דאמר לעיל פתר לה בגדולה ובבוגרת מיירי כדפרישית בגיטין ע"ש וכן משמע מדברי הרשב"א ז"ל שפירש להא דקאמר בבבלי בדף

מ"ו קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה הא דנקט קטנה ה"ה לנערה וכתב דיש נוסחאות דגרסי התם נערה שנתקדשה שלא לדעת אביה וא"ת אי בנערה מיאון מאי עבידתי' הא משהביאה ב' שערות אינה יכולה למאן איכא למימר דבנערה דלא אפשר לא אפשר ובגיטא משתרי מידי דהוי אכל ספיקי קידושין דצריכה גט מספק אע"פ שאינה יכולה למאן ורב אחא גאון כתב דאף היא ממאנין אותה שכן כתב בפ' ואלה המשפטים אבל לא מצינו מיאון בנערה במקום אחר עכ"ל וזהו למסקנת הפוסקי' דפסקו כרב התם דאמר בין היא בין אביה יכולין לעכב וסוגיא דהכא אזלא אליבא דרב אסי דס"ל אביה דוקא יכול לעכב ומ"מ משמע מהכא דכל זמן שלא עיכב חיישינן שמא נתרצה האב כדמסיק אליבא דר' יוחנן. ופלוגתת הפוסקים היא אפי' שמענו שנתרצה האב כמבואר באה"ע בסי' ל"ז והמרדכי בפ"ב דמכילתין כתב בשם י"א דאם שמע האב ושתק ולא מיתה מיד הוי כאלו נתרצה והביאו הד"מ שם וזהו עולה כפי משמעות הסוגיא דהכא אליבא דר' יוחנן שאביה צריך למאן:

טעמא דרב שכן משנה ראשונה ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה. ושמואל ס"ל כיון דאצרכוה רבנן חופה וזו אין חופתה חופה גמורה שמא יבא אביה וימחה אינה אוכלת כדכתבו התוס' בדף מ"ה ד"ה ונמצאת זרה לרב אסי התם דס"ל כשמואל דהכא ופסק הרמב"ם בפ"ת מהל' תרומות הלכה י"ז כוותי' משום דאמר שם הוה עובדא וחש לה רב להא דרבי אסי והרשב"א ז"ל כתב על תירוץ התוס' וקשיא לי דהא חופה דתקינו לה לאו דוקא שתעכב חופתה באכילתה שהרי במוחל אוכלת היא ואפי' לא נכנסה לחופה וכדאמרי' לעיל פ"ק לעולא דאמר טעמא דמשנה אחרונה אין אשה אוכלת בתרומה עד שתיכנס לחופה שמא ימזגו לה כוס בבית אביה ותשקה לאמה ולאחיה ולאידך טעמא דקאמר התם משום סימפון ואיכא בינייהו קבל מסר והלך דבשקבל עליו הבעל לית ביה משום סימפון ובמסר לבעל ליכא משום דעולא וצ"ע עכ"ל ולדעת הרמב"ם ז"ל לק"מ דאיהו ס"ל חופה דוקא אמרו כדכתב בהל' תרומות שם לא תאכל עד שתכנס לחופה שמא תאכיל לבית אביה ומשמע אפי' מסר לבעל דלא פלוג רבנן בין ארוסה לארוסה והא דקאמר איכא בינייהו כו' ומשמע דלטעמא דעולא דפסק הרמב"ם כוותיה אוכלת במסר לבעל איכא למימר דהוא ז"ל מפרש דלאו למימרא דאיכא בינייהו למסקנא דדינא אלא דה"ק דלעולא בהא פליגי משנה האמצעית דקאמר בפ' אע"פ הגיע הזמן כו' דס"ל דהאי חששא מסתלקת בהגיע הזמן ובי"ד שלאחריהם ס"ל דבחופה דוקא ולאידך טעמא פליגי בחששא דסימפון ומ"מ לכ"ע עד שתכנס לחופה וקרוב לזה מצאתי בחידושי הרשב"א ז"ל שכ"כ בעצמו בפ"ק ע"ש:

התקדשי לי בסלע זו לאחר שלשים אוכלת בתוך שלשים יום ה"ז מקודשת בספרי הדפיס כתוב כאן אוכלת בתרומה וט"ס הוא. ופשוט הוא דהאי דינא הוא מה דאמרי רב ושמואל בבבלי ריש פ"ג אמתני' התם הרי את מקודשת לאחר ל' יום מקודשת לאחר ל' יום אע"פ שנתאכלו המעות וכך מצאתי בחידושי הרשב"א ז"ל. והאי תלמודא ס"ד דהאי דינא דמתני' דמי להא דנתאכלו המעות והלכך פריך עלה ממתני' ומשני דלא דמי משום דבמתני' לא גמר דבורו קודם שנתאכלו והלכך בעינן שיהא באחת מהן שוה פרוטה והיינו באחרונה דצריך שישתייר שוה פרוטה כדמוקי לה כרשב"א. וזהו כר' אמי בבבלי דף מ"ו דמפרש לה נמי היתה אוכלת אסיפא קאי ובאחת באחרונה היא אבל לא כטעמיה דר' אמי מפרש התם אליבא דכ"ע ואליבא דהלכתא המקדש במלוה אינה מקודשת וכפי שיטת הבבלי דלקמן דף מ"ז דמתיק להגי' דברייתא דלקמיה הא דקתני ובמלוה אפילו לא נשתייר כו' ומסיק התם דכ"ע המקדש במלוה אינה מקודשת ובמילתא אחריתא פליגי ולפיכך קאמר צריך שיהא באחרונה שוה פרוטה משום מלוה ופרוטה דעתה אפרוטה אבל האי תלמודא מפרש לפי הגי' דברייתא שלפנינו וכמו שהיא בתוספתא פ"ב ומפרש לה כפשטה דת"ק סבר המקדש במלוה מקודשת ואפי' לא נשתייר שוה פרוטה מטעמא דמלוה להוצאה ניתנה ומסתמא לא קדשה אלא בהנאת מחילת המלוה כדפרישית לק' ורשב"א סבר במלוה נמי בעינן שנשתייר שוה פרוטה ולהכי מוקי לה אליבי' ועד שיהא באחרונה שוה פרוטה:

מה בינה למלוה מלוה לא ניתנה לשם קידושין. מדמחלק הכי לרשב"א משמע דלת"ק דס"ל דבמלוה לא בעינן שנשתייר ואע"ג דלא ניתנה לשם קדושין מעיקרא משום דאמרינן מסתמא דעתו היה לקדש בההיא הנאה דמחיל לה גבה מכיון שידע דלהוצאה ניתנה ובודאי ליתא גבה כלום והכי מוכח מדלקמן דקאמר מה בינו למלוה כו' וזהו דלא כמשמע מפירושא דשיטת הבבלי בהך דמלוה להוצאה ניתנה וזה מסתייע להו לדעת הסוברים שהמקדש בהנאת מחילה מלוה מקודשת וכמ"ש בפ"ק הלכה ב' ד"ה במלוה שיש לי בידך וע"ש:

אית תניי תני מקדשין בגזילה בגזל דידה מיירי כדמשמע מהסוגיא לפי הך קושיא שהקשה לעיל עיין לקמן הל' ו' ד"ה ומקדשין בגזילה:

התקדשי לי בסלע זו ואמרה השליכה לים. ובתוספתא פ"ב גריס משנטלת מידו הטילתו לים וכן הוא בבבלי פ"ק דף ח' נטלתו וזרקתו לים ואפשר לפרש הכא נמי כעין דקאמר התם ולים דקאמר לרבותא הוא דהואיל שעל פיה זרקה לאיבוד וה"א דקדשה נפשה והא

דעבדה הכי סברה אבדקיה להאי גברא אי רתחנא הוא קמ"ל דאינה מקודשת ומכ"ש אם צותה להשליכו במקום שאינו אבוד:

תניהו לעני הרי זו מקודשת. בבבלי פ"ק שס התקדשי לי בככר תנהו לעני אינה מקודשת אפילו עני הסמוך עליה מ"ט אמרה לי' כי היכי דמחייבנא ביה אנא מחייבת בי' את וכתב הרשב"א ז"ל דאפשר דהך דהכא לא פליגא דשאני סלע שהיא מתנה מרובה ואי אפשר לומר בו כי היכי דמחייבנא כו' לפי שאינו מחוייב במתנה מרובה כסלע בפעס אחת וסיים שם והנכון דהאי דהכא מיירי בשאמרה ואתקדש אני לך דמקודשת מדין ערב כדאמ' רבא התם תן מנה לפ' ואקדש אני לך מקודשת מדין ערב ולפי"ז ר' אבהו ורבי פנחס פליגי דרבי אבהו דוקא עני קאמר ולא ס"ל הך דרבא דמהך טעמא אפי' לעשיר נמי ורבי פנחס קאמר אפי' לעשיר נמי כדמפרש טעמא לקמן הוא זוכה לאשה מיד בעלה וחוזר וזוכה לעצמו וכדרבא שהלוה בקבלתו מיד המלוה זוכה להתחייב בו וחוזר וזוכה לעצמו ועיין לקמן:

הילך דינר זה כו'. בבבלי ע"ז דף ס"ג מסיק טעמא דסיפא דמיירי שהקדים בעה"ב דינר לחנוני והלכך מדבעל הבית קאכלי ואיסורא דידיה הוא ומשמע מסוגיא דהתם דלא דמי להך דרבא מדין ערב ואם כן טעמא דהכא כרבי אבהו ועני דוקא וסלע שאני שמתנה מרובה הוא וכדלעיל:

חטף הסלע מידה כו' בבבלי פ"ק דף י"ג מוקי להך ברייתא בדשדיך שדיבר עמה קודם לכן ונתרצית להתקדש לו וכי קבלה ושתקה ניחא הוא לה דהשתא לא תירמי אהך ברייתא דלקמן הילך סלע זו שאני חייב לך כו' דדוקא דקאמרה אין הא שתקה יכולה לומר אין שקלי ודידי שקלי דהתם בדלא שדיך מעיקרא מיירי ושמעינן מהא דבגזל דידה דוקא בדשדיך א"נ דקאמר' אין אע"ג דלא שדיך ונראה דסוגיא דהכא נמי בשקדשה סתם מיירי ולא שדיך מעיקרא והיינו דפריך עלה ר' יוסי וכי סלע דרכה להתחלף ובמה קדשה ואזלא הא דר' יוסי כפי שיטת הבבלי ואע"ג דקאמר אלו' איתמר כלי יאות ובבבלי משמע דלא מחלק גבי האי עובדא דההוא גברא דחטף וורשכא כו' ה"ק בכלי היה מן הסברא לומר כן אבל באמת כל היכא דמקדשה בדבר שלה ולא שדיך מעיקרא ולא קאמרה אין לא הוו קדושין. ובפרקין דף נ"ב דמייתי לה נמי גבי גזל דידה בדשדיך ופי' רש"י ז"ל ונתרצה להתקדש לו דכי קבילתיה לגזל דידה בשם קידושין אחילתיה וכתב הר"ן ז"ל ולפי זה נראה שנתקבלה קדושיה נתקבלה גזילתה אבל בירושלמי אמרו רוצה היא מקודשת ויהא חייב לה סלע עכ"ל וכ"כ הרשב"א ז"ל בפרקין על פי' רש"י ואינו מחוור דנהי די"ל כיון דשדיך ניחא לה שתתקדשה בו והוא שישלם לה מצד אחר דמחילת

גזילה אין כאן ומביא ראיה מדהכא ע"ש ולפי מה שכתבתי נראה לע"ד דאין מכאן קושיא על רש"י ז"ל דהכא במקדשה סתם מיירי דלא שייך אחילתיה כיון שלא נתרצה מקודם ולהכי קאמר ר' פדת ויהא חייב לה סלע וכ"כ הרשב"א ז"ל בעצמו בפ"ק לחד פירושא דבשקדשה סתם מיירי הא דהכא ע"ש:

רבי לעזר אומר מקודשת בראשון והשאר על תנאי. נראה דרבי אלעזר לאו אמנה זו קאי דלא פליג על התוספתא אלא במנה סתם מיירי ונתן לה דינר הראשון מקודשת והוא משלים כדאמר רבי אלעזר גופיה בבבלי פ"ק שם וכמסקנת הפוסקים דבמנה זו שניהם יכולים לחזור בהן עד שישלים ובמנה סתם מקודשת מעכשיו בדינר ראשון והוא שישלים תנאו. והא דקאמר הכא לקמן בכל ערבונו כו' לאו משכון קאמר אלא כלומר מקצת דמים שקיבל וכן פירש"י ז"ל בפ' הזהב דף מ"ח גבי הא דקאמר ר' יוחנן נמי התם ערבון כנגד כולו הוא קונה מקצת המעות שנתן על פיסוק מרובה ובמטלטלין לענין מי שפרע והיינו דקאמר ואין אשה דרכה להקנות לחציין וקנה אותה במקצת הדמים שנתן לה וכר"א דחזר בו רבי יוחנן לגביה דאי בנתן לה משכון על קידושי' אינה מקודשת לכ"ע וכדאמ' רבא בדף ח' מנה אין כאן משכון אין כאן ובפרק הכסף נשתנית הנוסחא במקצת ולחד מ"ד התם ערבון ממש הוי וכדקאמר הכא ערבונא יהיב כו' וע"ש:

הלכה ה

בקדושי מלוה לחומרין. נראה דבמקדש במלוה ובעל מיירי דתוששין לחומרא וצריכה גט מספק דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות והיינו דנקט ליה הכא דדמי למקדש בחצי פרוטה ובעל דחוששין לחומרא כדמדמי לה בבבלי כתובות דף ע"ד דאי בקדושי מלוה לתוך הא קאמר לעיל בפשיטות דאינה מקודשת ועיין בהלכה א' ד"ה מה בינה למלוה: **ובקרקעות לא קנה כו'**. כתב הרשב"א ז"ל על סוגיא דהכא ונראה לפי זה דמה שאמרו במטלטלין אין מוסרין אותו למי שפרע דוקא בשחזר בו הלוקח אבל בשחזר בו המוכר א"א לחזור בו ומלוה עדיפא מנתינת מעות דלקנות במלוה מלתא דלא שכיחא היא ולא גזרו בה רבנן וכעין זה כתבתי גבי יש דמים שהן כחליפין אלא שעדיין יש להתיישב בפירוש הירושלמי דהיאך אפשר שאין מוסרין את הלוקח אפי' למי שפרע ויהא המוכר חייב להעמיד לו המקח עכ"ל ואפשר לומר דהכא במלוה שמחמת המכר איירי כדפשיט לה ממתני' דפרק הזהב שהיה חייב לו חטין ושאני חוב הבא מחמת מכר ממלוה דעלמא כמ"ש בפ"ק הלכה ו' ד"ה סבר ר' בא בשם הה"מ ז"ל בפ"ה מהל' מכירה שכתב לחלק כן לדעת הרמב"ם ז"ל והוא העיקר וטעמא כיון דמחמת מכר נינהו הוי לי' כאלו מעולם לא נתחייב לו במעות וכאלו החליפו עכשיו זה עם זה כו' כעין דאמרי' בההיא דיש דמים

שהן כחליפין ע"ש ולפ"ז דוקא במוכר שהוא הלוה אמרו כן דהוי ליה כאלו משך עכשיו החטים שהוא חייב לו ונקנה לו היין בכל מקום שהוא אבל בלוקח והוא המלוה לא שייכא הא והיינו טעמא דמחלק האי תלמודא בין לוקח להמוכר ולפ"ז אתיא כסוגית הבבלי בהא דקאמר ד' מ"ז ותסברא אימא סיפא ושוין במכר שזה קנה דמשמע התם דבמלוה לד"ה במכר לא קנה והתם בסתם מלוה איירי ושניהם יכולין לחזור בהן ויש כאן מקום עיון בדברי הר"ן ז"ל בפ"ק במ"ש בהאי ענינא ובסוגיא דפרקין שם ואין כאן מקום להאריך:

הלכה ו

ומקדשין בגזילה. למאי דפרישית בפנים דהאי תלמודא דייק איפכא מהבבלי כדפרישית במתני' ולפ"ז הא דקאמר במתני' ושל שביעית היתה לאשמועינן דאפילו לכתחילה מקדשין בהן ופליג אהא דאמר ר' יוסי בהאי תלמודא בפרק ח' דשביעית שאסור לכתחילה ליקח אשה מדמי שביעית ופליג נמי בזה אשיטת הבבלי דקאמר רב בדף נ"ב וש"מ המקדש בפירות שביעית מקודשת דמשמע דוקא בדיעבד קאמר וכדכתבו התוס' שם. ואפשר נמי לפרש דהכי מדייק האי ש"ס וכולא אגזל דידה מיתפרשא מדקתני שלהן ושל שביעית דמשמע אע"פ ששלהן היתה מ"מ לא מיתקדשא אלא משום דשביעית היתה ואחר יאוש הוה הא לפני יאוש אפי' בגזל דידה לא ואזלא כסוגית הבבלי בכולה והא דקאמר מקדשין בפירות עבירה לאו לכתחילה קאמר אלא לומר שהקדושין נתפסין בהן ודמי למקדשין בגזילה דקאמר דאין מקדשין לכתחילה אלא שהקידושין בדיעבד קדושין הן ועיין לקמן סוף פרקין וכמ"ד לעיל דדוקא לאחר יאוש מקדשין בגזילה והיינו אפילו בגזל דידה כדמשמע התם ומכאן סתירה לדברי הרמ"ה מביאו הטור בסי' כח שכתב דבגזל דידה לא מהני יאוש וע"ש והב"ח כתב לדייק כן מהאי סוגיא דפ"ק ההוא גברא דחטף וורשכא כו' ואין כאן מקום להאריך:

שתיהן אסורות באכילה. אפשר לומר דנלמד זה מהא דאמר בפ"ק דמעילה דמועלין בשתיהן כל זמן שלא נזרק דמן נזרק דמה של אחת מהן פוטר את תברתה מן המעילה ואע"פ שאינה ראויה לאכילה דנעשית אידך מותר חטאת כמ"ש הרמב"ם ז"ל פ"ג דמעילה הלכה ו'. ובהא דקאמר לקמיה אבל שחט הראשון לשמו כו' קשה דהא מכיון ששחט הראשון לשמו השניה מותר חטאת היא ולא מצאתי דין זה במקום אחר:

הלכה ז

במקדש בחיים ובראוי ליפול לו לאחר שחיטה. וקשה לפ"ז מאי קא מתמה לקמן ואשה נכנסת היא לעזרה דילמא מחיים איירי ובחלקו הראוי לו ליפול מקדשה ונראה

דלא קאמר הכא אלא לדיחויא בעלמא וממתני' נמי דיקא דלא איירי מחיים דאלת"ה קשיא הא דקתני בין בקדשים קלים תינח כהן אלא בעלים הא מחיים דידהי הוו לר' יוסי הגלילי דאמר קדשים קלים ממון בעלים הוא ומהאי דיוקא מוקי לה נמי בבבלי דאפילו כר"י הגלילי מתני' אתיא מדקתני בתלקן ועוד דהא בכור לכ"ע מקדשין בו מחיים ואמאי קתני קדשים קלים סתמא אלא ע"כ חלקו ממש קאמר ולאחר שחיטה מיירי (והיינו נמי הא דגרסי' בבבלי דף לב דחק סומכוס ונכנס ואמר כך שנה לי ר"מ המקדש בחלקו בין קדשי קדשים בין קדשים קלים אינה מקודשת כעס ר' יהודה כו' וכי אשה בעזרה מניין דלכאורה קדשים קלים לאו בדוקא קאמר דעיקר הכונה להשמיענו רבותא דקדשי קדשים כדמשני ר' יוסי התם אלא דמקדשי קדשים לחוד לא הוי קשה דאיכא למימר מחיים איירי ולכך סיים בין קדשים קלים וע"ז כעס ר' יהודה דא"כ ע"כ לאחר שחיטה מיירי וקשה מקדשי קדשים וכי אשה בעזרה מנין) וכ"כ הרשב"א ז"ל דהאי דיוקא למסקנא היא ומש"ה קתני במתני' בחלקו דמילתא דפסיקתא ניחא ליה למיתני דהיינו לאחר שחיטה דבין כהנים בין בעלים שוין בו משא"כ מחיים דבעלים מקדשין בו דממונם הוא ע"כ:

מקדשין בפרוטה של מעשר שני. כתב הריטב"א ז"ל הא דאמרינן בירושלמי מקדשין בפרוטה של מעשר שני מיירי שהוא כל כך שיש בו שוה פרוטה למי שיעלנו ויאכלנו בירושלים הא לאו הכי לא הוו אלא קדושי ספק ע"כ וזה עולה כפי פי' השני שפי' רש"י ז"ל בדף נ"ג על הא דאמר התם איהו לא ניחא ליה נישום אונסא דאורחא דלא ניחא ליה דלא ליתניס דלא תהיי לה תרעומות עליה דאי לפי' הראשון שפי' שם דעל כרחו אונסא דאורחא חל עליה שהמעשר אין בו שוה פרוטה כאן שלא ניתן להוציאו אלא בירושלים קשה דמי לא עסקינן שקדשה במעשר הרבה כל כך שאי אפשר שלא תמצא מי שתמכרנו לו בזול על מנת לאכלו בירושלים ויהיו הדמים בידה תולין ועיין בתוס' שם ד"ה איהו שהכריעו נמי כפי' השני מכח קושיא אחריתא. ולדברי הריטב"א צ"ל דהא דאמר שמואל בריש מכלתין דף יב קידשה בתמרה מקודשת חיישינן שמא שוה פרוטה במדי ומסיק התם דלקדושי ספק קאמר והיינו אפילו ידעינן ודאי שהוא שוה פרוטה במדי אינם אלא קידושי ספק דאין לך בכסף אלא מקומו ושעתו ושמואל רבותא קאמר דאפי' בסתמא חיישינן דהא אפילו במעשר שהוא ודאי ש"פ בירושלים קאמר הכא דקידושי ספק הן וזהו כדעת הרמב"ן ז"ל בהאי דשמואל מביאו הרשב"א והר"ן ז"ל אבל כבר הכריע הרשב"א ז"ל כדעת הרמב"ם ז"ל דאם ידעינן בודאי שהוא שוה פרוטה באיזה מקום יש כאן קדושי תורה מדקמשני שם על דמקשה לשמואל ממתני' בפרוטה

ובשוה פרוטה הא לקדושי ודאי הא לקדושי ספק ולא קאמר כיון בקידושי תורה כאן לקדושי דרבנן וכמו שנראה מדבריו בפרק ד' מהל' אישות הל' י"ט וע"ש שחילק בין דבר המתקיים עד שיגיע למקום אחר ובין דבר הנפסד וע"ש בהה"מ שכתב דלשון רבינו מורה כדעת הרמב"ן וכן נראה מדברי התוס' ע"כ ויש לתמוה דהא לפי פי' התוס' שהביא הרשב"א ז"ל בשמם דהטעם הוא משום גזירת הרואין שמא יש כאן א' מאנשי מדי ואם יראה שאין אנו חוששין להם אף הוא במקומו לא יחיש להם ולפ"ז מצינו חומרא לדבריהם דאפי' בדבר הנפסד חוששין מה"ט וקולא דאפילו ידעינן בודאי שהוא שוה פרוטה במדי אינם אלא קדושי ספק דגזירה דרבנן בעלמא היא והרי הדברים האלו הם ב' הפכים מדברי הרמב"ם וכן כתב הרשב"א ז"ל דדעת הרמב"ם אינו כן אלא כדאמרן. ובמה שכתבתי לעיל בשם הריטב"א לא אתייא הא דהכא אליבא דהלכתא דהלכה כר' מאיר במעשר ובין בשוגג בין במזיד לא קדש כדמסיק בבבלי ולמאי דפרישית בפנים איכא למימר דס"ל להאי תלמודא לחלק אפי' אליבא דהלכתא:

וקשיא יש חטאת קריבה עולה. כך היא גירסת הרשב"א ז"ל וצ"ל כדפרישית בפנים. ובבבלי דף נה מסיק דימתין לה עד שתומם ומביא שתי בהמות ומתנה עליהם וצ"ל לפי שיטת הבבלי דלא יליף לה ממותרות דשאני התם דמדרש קרא הוא דדריש לה יהוידע הכהן כדאמר בשקלים התם:

הלכה ח

ופטר חמור. כתב הרמב"ם ז"ל בפי"ב מהלכות בכורים הלכה ד' פטר חמור אסור בהנאה עד שיפדה ואם מכרו קודם פדיון דמיו אסורין והשיג עליו הראב"ד ז"ל וכי מאסורי הנאה שתופסין את דמיהן הוא זה וכתב הכ"מ ואיני יודע מה קשה לו על דברי רבינו שהרי דבריו דברי הגמרא הם כדאמר בפ"ק דבכורות דף יב דפליגי ר"י ור"ש במחיים בין בהנאת דמיו בין בהנאת גופו ואפשר שאינו תמה אלא על הגמרא עכ"ל ולפענ"ד דעיקר השגת הראב"ד דע"כ הך אוקמתא התם לדחויא בעלמא איתמר שהרי משנה ערוכה כאן מכרן וקדש בדמיהם מקודשת ואפשר ליישב לדעת הרמב"ם למאי דקאמר בפרקין וכן התם דמתני' לאחר עריפה מיירי ודברי הכל ובהא הוא דקתני שאין תופס דמיו וטעמא דלאחר עריפה לא למדנו אלא מג"ש דעגלה ערופה דלא תימא עריפתו תחת פדיונו הוא כמבואר בסוגיא וא"כ בכולא מילתא לעגלה ערופה מדמינן ליה שאינו תופס דמיו כעגלה ערופה שאינה תופסת דמיה אבל מחיים אפילו דמיו אסורין לר' יהודה כדמוקי התם פלוגתייהו:

זאת אומרת שמקדשין בגזילה. כך היא גי' הרשב"א והרא"ש ז"ל וכתבו דר' חנינא ס"ל כר' שמעון דאמר סתם גזילה יאוש בעלים היא ואנן דלא קי"ל כר' שמעון מוקמינן לה

במוכר לעכו"ם וא"נ לישראל כיון דלהוצאה נתנו לו לאו גזל מיקרי שהרי בתורת מקח בא לידו ואע"ג דמקחו בטל כי אתי למיהדר משלם מביתו ע"כ וכמ"ד לעיל הלכה א' דמקדשין בגזילה ואפילו בגזל דעלמא ולולי גירסתם ודבריהם ז"ל היה אפשר לפרש לפי גי' הספר דאלכתחילה קאי מדקאמר מכרן וקידש בדמיהן מקודשת ש"מ דלכתחילה אין מקדשין בגזילה:

הדרן עלך פרק האיש מקדש

פרק ג

הלכה א

האומר לחבירו. לא הוחזק השליח בעדים כו'. כן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ט מהל' אישות הל' י"ח וכמו דמפרש שם לא הוחזק היינו שלא עשאו בעדים דלטעמי' אזיל דס"ל בפ"ג מהל' הנזכר דשליחות הקדושין א"צ להיות בעדים והראב"ד ז"ל מפרש שלא היה מפורסם שליחותו במקום האשה אלא הוא בעצמו אמר פ' עשאנו שליח בעדים והוא ג"כ לטעמיה אזיל שהשיג בפ"ג שם וכתב דמינוי השליחות צריך להיות בעדים כן פי' הר"ן ז"ל ובעיקרא דדינא דסוגיא דהכא שניהם שוין בה והרא"ש ז"ל בפרקין כתב על דברי הרמב"ם וז"ל ובירושלמי ברישׁ פרקין מצאתי דברים הללו ואינם מובנים לי דנהי דהוחזק השליח בעדים האיך תתקדש לראשוו הרי הוא עומד וצווח אף על פי שמנני שליח בפני עדים חזרתי בי משליחותי ולעצמי קדשתיה וברישא נמי למה מותר המשלח בקרובותיה הרי הוא אומר שעשאו לשלימ וגם האשה אומרת שנתקדשה לו ומאי נפקא מינה במה שלא הוחזק בעדים הרי הודה שעשאו שלית עכ"ל וקושיא השניה כבר מתורצת היא בדברי הראב"ד ז"ל שכיון שהשליחות לא היה מפורסם הראשון מותר בקרובותיה כמי שאומר לא קדשתיך שהשליח מוחה על ידו וזהו לשיטתו וכן לשיטת הרמב"ם כיון שלא עשאו בעדים בקל יכול הוא לבטל השליחות אבל קושיא הראשונה קשה על הסיפא שהרי עומד וצווח שחזר משליחותו לכך נראה כפי' השני שפי' הר"ן ז"ל דהכא מיירי באומר לעצמי קדשתי בפירוש עסקינן והיא אומרת לראשון נתקדשתי בפירוש ויש כאן עדים שראו הקדושין ואינם זוכרים למי נתקדשה עכ"ל וכלומר שנולד הספק לאחר מכאן אם הוא כדבריו שחזר משליחותו או לא והלכך בהוחזק בעדים תליא מילתא דבהא אמרינן מסתמא עשה שליח שליחותו אלא שעכשיו הוא חוזר בו ואומר כן ואין בדבריו כלום אלא לענין זה לאסור הוא ג"כ בקרובותיה דשוי' אנפשיה חתיכא דאיסורא:

לפיכך אם מת השני בתוך שלשים או גירשה חלו עליה קדושי ראשון. כן פסק הרמב"ן ז"ל והקשה הרשב"א ז"ל הא כיון שקבלה קדושין מהשני נתבטלו קדושי הראשון לגמרי וכן בבבלי דף כ"ט לא פליגי ר"י ור"ל אלא אם חזרה בה בתוך ל' יום דר' יוחנן סבר חוזרת דדיבור מבטל דיבור ור"ל סבר אינה חוזרת אבל לכ"ע מעשה מבטל דיבור וממתני' לא דייקינן מידי דכיון דקתני מקודשת לשני ממילא אינה מקודשת לראשון וכן תמה הרא"ש ז"ל בריש פרקין על הא דהכא וכתב וראיתי בירושלמי שלי וראיתי משובש עכ"ד. וכבר פירשתי בס"ד כל הסוגיא דכאן בפנים מסבירות על נכון לפענ"ד ואין לשבש בה כלום מלבד הא דכתוב רבי אבהו בשם ר' יוחנן דטעות הוא או בקמייתא או בבתרייתא דהא הני תרי לישני פליגי ויש לגרוס בחדא מינייהו ר' בא בשם רבי יוחנן. ובעיקר קושיתם אפשר לומר דיש לחלק דשאני התם שהחזרה היתה ממנו מבלתי תלוי בדבר כלל אבל הכא שחזרה ממנו מחמת שנתקדשה לשני וכיון שמת השני או גרשה בטל הדבר ובטלה החזרה ולאחר שלשים גמרי קידושי ראשון וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ז מהל' אישות שפסק כהך דהכא כמ"ש הה"מ ז"ל שם הל' י"א וכן דעת הר"ן ז"ל שכתב דאין להקל נגד הירושלמי וראוי לחוש ולהצריכה גט. וכן הריטב"א ז"ל הביא סייעתא לסוגיא דהכא מדקאמר התם בדף הנזכר גבי פלוגתא דרב ושמואל מקודשת לשני כו' יתיב רב חסדא וקא קשיא ליה קדושי שני במאי פקעי כו' ומדלא פריך קדושי ראשון במאי גמרי ש"מ דכל היכא דפקעי קדושי שני תוך ל' יום כגון שמת או שגרשה דינן דגמרי קדושי ראשון:

הרי זו גיטה שלשים יום אין זה גט כריתות. בבבלי פ' המגרש דף פ"ג בעא מיניה רבא מרב נחמן היום אי את אשתי ולמחר את אשתי מהו כו' מסתברא כיון דפסקה פסקה ופי' רש"י ז"ל דמגורשת ושוב אינה אשתו עד שיחזור ויקדשנה וכן פי' הרא"ש ז"ל ועל מאי דקאמר התם דף פ"ה אתקין רבא בגיטי כו' ולעלם לאפוקי מדבעא מיניה רבא מרב נחמן דאמר היום אי את אשתי כו' ופירשו ז"ל דאע"ג דפשט ליה כיון דפסקה פסקה אפי' הכי תיקן דלא ליעבד הכי שלא להוציא לעז על הגט אבל אין דעת הרמב"ם ז"ל כן שכתב בפ"ח מהל' גירושין הל' ט התנה עליה ואמר היום אין את אשתי ולמחר את אשתי אינה מגורשת ואע"פ שכתב בינו לבינה היום לפיכך כותבין בגיטין מן היום הזה ולעולם והוא ז"ל מפרש דהא דקאמר לאפוקי מדבעא רבא מרב נחמן לומר שאין אומרים כיון דפסקה פסקה אלא שאינה מגורשת כל זמן שאמר בפירוש ולמחר את אשתי הלכך צריך לומר מן התקנה ולעלם כדכתב שם הה"מ ז"ל. וסוגיא דהכא מסייע ליה להרמב"ם ז"ל. ודעת הר"ן בפרק המגרש שם דספק מגורשת מיהת הואי אלא שיש לתמוה על מה

שכתב הר"ן ז"ל בפרקין אחר שהביא הא דהכא וז"ל וכבר כתבתי בפ' המגרש דקי"ל כיון דפסקה פסקה ולפ"ז אף בקדושי שטר מקודשת לעולם ובירושלמי סברי דאינה מגורשת דלא כפשטין אבל לדברי הרמב"ם ז"ל שכתב דאינה מגורשת כמו שכתבתי שם אף בקדושין אינה מקודשת כלל עכ"ל ותימא רבתי איכא הכא דהא בקדושין אמרי' בפ"ג דנדרים דף כ"ט ומה אילו אמר לאשה היום את אשתי ולמחר אי את אשתי מי נפקא בלא גט ואפילו אם נפרש דבריו לדעת הרמב"ם דבקידושי שטר קאמר דילפינן לה מגירושין כדמשמע הכא הא מדקאמר התם בפשיטות כן ש"מ דהכי הלכתא ואין חילוק בין קדושי כסף לקדושי שטר לטעמא דאמר התם קדושת הגוף לא פקעה בכדי ואפילו למ"ד התם קדושת הגוף פקעה בכדי מודה באשה ובהא ליכא מאן דפליג וכ"כ הרשב"א ז"ל שם וכן הר"ן ז"ל בעצמו שם לא חילק בין קדושי כסף לקדושי שטר מנא לן לומר לדעת הרמב"ם ז"ל כן מה דלא מצינו בדבריו בהדיא והוא נגד ש"ס ערוך כדאמרן:

זה וזה אינו ביום וביומיים. כר' אליעזר בפ' החובל דף צ' דבעינן כספו המיוחד לו ומה"ט חציו עבד וחציו ב"ח וכן עבד של שני שותפין אינו בדין יום או יומיים כדפסק הרמב"ם ז"ל בסוף פרק ב' מהל' רוצח:

אפילו קדושי מאה תופסין בה. עיין בפ' ד' אחין שכתבתי שם לדעת הרמב"ם דס"ל לכולן מקודשת בספק ואינה צריכה גט אלא מדבריהם ולדעת הר"ן ז"ל תופסין בה תפיסה גמורה וצריכה גט מן התורה מכלן ועוד כתבתי שם נ"מ לדינא אלבייהו ע"ש דמשמע מהסוגיא כדברי הר"ן ז"ל ושיטתא דהכא נמי מוכחת כדבריו דקאמר אפי' קדשה השני קדושין גמורין לא פקעי קדושי הראשון ומהאי טעמא אמר נמי לקמן אפי' השני כהן לא תאכל בתרומה וכלומר אפי' קדשה השני קדושין גמורין לא פקעי קדושי הראשון הישראל:

ולא אשת שני מתים. והתם מסיק לה דזיקת ב' יבמין לא הוי אלא מדרבנן משום גזירה שמא יאמרו שתי יבמות הבאות מבית א' מתייבמות והלכך צריכה חליצה וכדאמר נמי בבבלי פרק ד' אחין דף ל"א וקשה דהא לר' יוחנן דאורייתא נמי משכחת לה כדקאמר הכא וע"ש בתוס' והרשב"א ז"ל תירץ דאפי' לר' יוחנן לא משכחת לה אלא בשמתו שניהם בבת אחת וכר' יוסי הגלילי דאמר אפשר לצמצם דאלו מת אחד מהן ראשון בלאו הכי אינה מתייבמת דהא אינה נופלת לפני היבם אלא במקצת והויא לה כצרת ערוה דפטורה מן היבום כדמסיק הכא והלבך לא משכחת לה אלא כר' יוסי הגלילי ולא קי"ל כוותיה ע"כ ולדעת הרמב"ם ז"ל שכתבתי לעיל בלא"ה לק"מ דהרי אינה מקודשת לכלן אלא מספק וסוף סוף צריכה חליצה דלא הוי אלא מדרבנן:

הלכה ב

נותנן לאביו ולאחיו. עיין לעיל פ' מי שאחזו שם בד"ה תינתן לאביו מ"ש שם בס"ד:

הגיע הזמן הוא אומר נתתי. כתב הרשב"א בשם הרמב"ן ז"ל במכחישין זה את זה בקידושין היא נאמנת ובגרושין הוא נאמן שהמע"ה ע"כ וכ"כ הב"י בסוף סי' ל"ח בשם ר"י ע"ש ומבואר הוא בסוגיא דהכא. ואם נשאת אם מחוייב לקיים התנאי לא כתב מזה כלום והטור שם כתב בשם הרמ"ה לרב נרבוני אם כנסה אחלה לתנאה ומהכא משמע שכופין אותו לקיים התנאי בדבר שהוא בינו לבינה וכן דעת הריטב"א והר"ן ז"ל ואין להאריך:

קבל חגיי. יש לפרש דקבל דבריו קאמר וציית ליה דאינש סבורא הוא אלא דלפ"ז צ"ל דרבי חגיי מייתי סייעתא לסתור דבריו וכר' חנינא:

הלכה ג

חומר הוא בעריות. כתב הר"ן ז"ל ולענין הלכה כתב הרב אלפסי ז"ל בתשובה ואלו התנאין כלן אין צריכין אלא בגיטין וקדישין שהן איסורא ע"כ ואין כן דעת הרמב"ם ז"ל בריש פ"ו מהל' אישות שכתב בכל תנאי שבעולם אפי' בדיני ממון צריך להיות בתנאי ד' דברים שיהא כפול כו'. ואין להביא ראיה מכאן לדעת הרי"ף ז"ל וסייעתו דהא ליתא דהרי מוכח הכא דאפי' בעל מנת צריך לר' מאיר שיהא התנאי כפול וכבר כתב הרשב"א ז"ל בפ' מי שאחזו בשם הרי"ף ז"ל בתשובה דהאומר על מנת כאומר מעכשיו דמי בין באיסורא בין בממונא ואין צריך לכל דיני התנאי האלו וזהו כדעת הרמב"ם והגאונים ז"ל בזה כמבואר בפ' הנזכר וכרבנן דברייתא דהכא לעיל אלא ודאי דדעת הרי"ף ז"ל דאין הלכה כר"מ אלא שבגיטין וקדושין חששו לחומרא ואם לא אמר על מנת הצריכו לכל חלקי התנאים כמ"ש הר"ן ז"ל לדעתו. ועוד דבשיטת הבבלי לא מסיק הכי אליבא דר"מ אלא דאית ליה תנאי כפול בין בממונא בין באיסורא דאית ביה ממונא ובאיסורא גרידא לית ליה כדאמרי' בסוף פ' שבועת העדות. ובענין אם צריך נמי שיהיה דבר שיכול להתקיים ע"י השליח כדמשמע בפ' המדיר דקדק הכ"מ שם דלדעת הרמב"ם ז"ל א"צ ולא כמ"ש הה"מ שם וכן מצאתי להריב"ש בתשובה סי' קע"ה שכתב לדעת הרמב"ם כן שאין צריך וכן נמי א"צ שיהיה התנאי בדבר אחד והמעשה בדבר אחר וע"ש:

הלכה ד

מקודשת אפי' בעדים. היותר נראה דגרסי' להא קודם הלכה ד' ואהלכה דלעיל קאי מקודשת ויש לו וקאמר אפי' בעדים דאמרי שיש לי ולדיוקא אצטריך דאם אין עדים

שיש לו אינה מקודשת לגמרי ולא חיישינן שמא יש לו כדפרישית במתני' דלעיל ור' שמואל פליג אם אין עדים שיש לו וס"ל מקודשת לחומרין:

הלכה ה

בת יומה מתקדשת בכסף. משמע דוקא בת יומה כדקאמר לקמן מפני שאינה בעולם ולא גרים הכא במתני' היתה אשת תבירו מעוברת והוכר עוברה דבריו קיימין כדאיתא בנוסחת הבבלי וזה כדעת הראב"ד ז"ל בהשגות פרק ז' מאישות הלכה ט"ז שכתב הוכר עוברה דקתני כראב"י אתיא דס"ל אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ולא קיי"ל כוותיה:

הלכה ו

כההיא דתנינן תמן כל הנעשה דמים באחר. ואע"ג דאין מטבע נעשה חליפין שאני הכא דכיון שהוא בא מחמת חוב שכר פעולתו נקנה ודמי להא דאמרינן יש דמים שהן. כחליפין וטעמא דמילתא דלא שכיחא היא ולא גזרו בה רבנן כדפרישית בפ"ק וה"נ מילתא דלא שכיחא היא כך נלע"ד והרשב"א ז"ל כתב בזה וז"ל ופלוגתא דמטבע אם נעשה חליפין אם לאו דאיפליגו בה רב ולוי בפ' הזהב שמא רב הוא דאמר נעשה חליפין כדמוכח הכא בירושלמי עכ"ל וממה דאמר הכא בפ"ק הלכה ז' רב הונא בשם רב אפי' צבור בציבורין משמע דרב נמי מפרש למתני' דכל הנעשה דמים כל הנישום קאמר כדפרישית שם וא"כ ס"ל דאין מטבע לעשה חליפין וע"ש. וסוגיא דהבבלי בפי' משנתינו פליגא אדהכא כדפרישית במתני' חזר ר' ינאי ופתר מתניתא. בבבלי דף ס"ג מוקי לה רבי ינאי למתני' נמי בתרי טעמי וקאמר התם רישא ומציעתא בחד טעמא וסיפא בחד טעמא כך היא גי' הר"ן ז"ל ורב יוסף מוקי התם בחד טעמרא ובשקבע הזמן למחאתו כדפרישית במתני' וכתב הרא"ש ז"ל וי"א דהל' כרב יוסף דאוקי מתני' בחד טעמא אבל הרמב"ם ז"ל כתב כאוקמתא דרבי ינאי וכן מסתבר דמתני' סתמא קתני בלא קביעות זמן עכ"ל ובפי' שמועה זו רבו השיטות והפירושים ואין להאריך במבואר בהר"ן והמפרשים בארוכה. ומה שנראה לע"ד דהרמב"ם ז"ל גריס נמי כגי' הר"ן אבל לא כפירושו אלא רישא ומציעתא בתר טעמא עד שיאמר בפירוש אין והיינו דכתב בריש פ"ז מאישות על מנת שירצה אבא רצה האב מקודשת לא רצה או ששתק או שמת קודם שישמע הדבר אינה מקודשת. דמשמע ע"מ שירצה ע"מ שיאמר אין קאמר כמו דפי' הרשב"א ז"ל בזה וכמ"ש הה"מ שם. אבל בסיפא על מנת שלא ימחה אין דעתו כדעת הרשב"א ז"ל בזה שהוא מפרש דכל זמן שהוא מותה קאמר ואפילו נתרצה בשעת שמיעה וכן עולה משיטת רש"י ז"ל בסיפא וכן דעת הרמב"ן ז"ל אבל הרמב"ם מפרש ע"מ שלא ימחה בשעת שמועה ואם שמע ולא מיחה שוב אין יכול למחות ולפיכך כתב שם בעל

מנת שלא ימחה לא מיחה או שמת ה"ז מקודשת מת הבן ואח"כ שמע האב מלמדין האב שיאמר איני רוצה. דמשמע דמחאה דוקא בשעת שמיעה היא והר"ן ז"ל הקשה על דברי הרמב"ם בריש דבריו וז"ל ואני תמה במה שכתב לא רצה או ששתק קודם שישמע הדבר אינה מקודשת ולא ה"ל לערב לא רצה או שתק עם מת דבמת מותרת לינשא ובלא רצה ושתק יש לחוש שמא יאמר אין וכדמוכח בתוספתא עכ"ל והכ"מ תירץ דדעת הרמב"ם לפרש ברישא ע"מ שירצה אבא והיינו שיאמר אין בשעת שמיעה הדבר תלוי כמו שהוא בע"מ שישתוק דע"כ בשעת שמיעה הדבר תלוי וכן כתב בב"י וע"ש וקשה שהרי הרמב"ם כתב ברישא או שמת קודם שישמע הדבר אינה מקודשת ומשמע הא אם מת האב אחר ששמע מקודשת ואע"ג דלא קאמר אין בשעת שמיעה אלא הנראה דדעת הרמב"ם ז"ל ברישא כדעת הרשב"א ובע"מ שירצה לאו בשמיעה הדבר תלוי אלא שאם מת אחר ששמע מקודשת מספק דחיישינן שמא נתרצה האב שעה אחת לפני מיתתו והכי איתא בתוספתא פ"ג בהדיא מת האב מקודשת שמא נתרצה האב שעה אחת לפני מיתתו והיינו נמי חיישינן לחומרא ולא שמותרת לינשא ובזה מסולקת תמיהת הר"ן ז"ל. וכדמשמע מסוגיא דהכא מת האב הרי זה מקודשת כמאן דאמר דחיישינן שמא לא הספיק לומר הדבר עד שמת. ומתוך מה שכתבתי יתבאר לך דשיטתא דהכא עולה כפי דעת הרשב"א ז"ל בפי' סוגית הבבלי בין ברישא בין בסיפא דלאו בשעת שמיעה הדבר תלוי וכנראה מהסוגיא מלמדין את האב שיאמר איני רוצה כמאן דאמר כלומר דהוי כמו שאמר בתתלה בשעת שמיעה:

הלכה ח

נתקדשה בתי אפילו קטנות אינן בכלל. ובתוספתא לא גריס אפי' אלא הקטנות אינן בכלל והוא הנכון שהרי קטנות אין בידן לקדש עצמן. ואפשר שאפילו על הגדולות אינו נאמן הואיל ואין בידו לקדשה ואינו נאמן לומר קדשתיה כדקתני במתני' אינו נאמן נמי לומר שנתקדשה ולא מצאתיו מבואר:

רב אמר מאחר שבידו לגרש נאמן. משמע דעל יש לי בנים קאי כדפרישית וקמ"ל דאע"ג דמוחזק לן באח מ"מ נאמן במיגו והכי קאמר בבבלי פ' יש נוחלין דף קל"ד ע"ש:

והא מתניתא פליגא. הכא לא משני מידי ובבבלי דף ס"ה מסיק דלא קשיא והכא במאי עסקינן שאומר קידשתיך בפני פ' ופ' והלכו להן למדינת הים אבל אם הודו שהיו הקדושין בלא שני עדים אין כאן קדושין כלל. וכתב רש"י ז"ל שם דטעמא דילפינן דבר דבר מממון כתיב בעריות כי מצא בה ערות דבר וכתיב ע"פ שנים עדים יקום דבר ועיקרא דמילתא בשלהי גיטין וע"ש מ"ש בזה:

והבא על ארוסתו בבית חמיו. ובבבלי ריש מכלתין דף י"ב לא קחשיב לה והרמב"ם בריש פ"י מהל' אישות כתב הבא על ארוסתו בבית חמיו מכין אותו מכת מרדות ולא כתב שם עד שתצא נפשו ובפ"ו מה' חמץ ומצה כתב האוכל מצה בע"פ מכין אותו מכת מרדות עד שתצא נפשו והא בהאי תלמודא בפ' ע"פ מדמי להו דקאמר התם כהבא על ארוסתו כו' ואפשר דאדהתם סמיך ולדעתו מכת מרדות בכל מקום עד שתצא נפשו הוא ועיין בפ"ד דנזיר הלכה ג' ד"ה מנת מרדות מ"ש שם בזה:

הלכה ט

תריי מן תריי. ממה דפרישית בפנים יתבאר דמה שפי' רש"י ז"ל במתני' שנשא שניה לאחר מיתת הראשונה טעמו דאי משתי נשים בחייהן לא פסיקא לן לומר דכל כת הראשונה גדולות לגבי שניה הן:

הלכה יא

מפתין אותו ליתן גט וכפין אותו ליתן קנס. בבבלי שם מבקשין ממנו ליתן גט ואם נתן גט מעצמו כופין אותו ליתן כתובה וכתב הרשב"א ז"ל שכבר הודה שקדשה והכא נמי כתובה קאמר וקרי לה קנס שאינה נגבית ממנו אלא מחמת שנתן גט וכהודה דמי. וכתב עוד שם ומסתברא דאם חכם הוא ויודע שהיא אסורה לעלמא ונתן גט מעצמו ופירש שעל דעת כן הוא כותב שלא תתעגן אין כופין אותו ליתן כתובה אבל אם לא פירש נראין הדברים שכופין אותו ליתן כתובה דסתם אמרו ואם נתן גט מעצמו כופין אותו ליתן כתובה ולא חלקו בין חכם יודע שהוא ראוי ליתן גט לשאינו יודע עכ"ל ומדבריו ז"ל נראה לפרש האי דהכא כן ותרי בעיות הן הגע עצמך שהיה חבר והיה יודע. כלומר שהיה יודע שראוי ליתן גט אם חייב קנס וקאמר שחייב גט וקנס כלומר שאפי' הכי חייב בשניהם דלא חלקו. והלך ונשא אחותה. בעיא אחריתא היא אם הלך ונשא אחותה מקודם מהו ופשיט לה מוציאין את הודאי מפני הספק בלשון תמיה כלומר מאי תיבעי לך דהשתא ודאי אין מפתיס אותו לית גט בשבילה ולאסור עליו נשואי אחותה שהן ודאי כנ"ל:

הלכה יב

רבי אבין שמע לה מן דבתרה. נראה דה"ט דלא דייק כר"ל מרישא וכדדייק בבבלי משום דאיכא למימר דלא מיתני ברישא. אלא היכא דליכא בהו פגום כלל באפי נפשייהו ועוד דלא מני למיתני ברישא בהדי הנך דהיכי ניתני כהנת לויה וישראלית ממזרת שנשאו כו' ולגר דממזרת לאינך לא חזיא וכגוונא דמפרק בבבלי בחללה והלכך דייק מהסיפא והיינו נמי דפריך ויתיביניה הרי חלל כו' והולד הולך אחר הפגום ולא מיקשי לה ארישא הא

הולד הולך אחר הזכר הוא ועוד י"ל דס"ל להאי ש"ס דהא דהולד חלל לאו משום דהולך אחר הזכר לחודיה אלא משום דאמו ג"כ עכשיו פגומה היא שהחלל פוסלה בביאתו וכעין דמקשו התוס' בדף ס"ד ד"ה והרי חלל ע"ש והלכך לא קרי ליה הכא הולד אחר הזכר אלא אחר הפגום ובבבלי לא דייק מידי ממחזיר גרושתו כדדייק הכא משום דלאו פגומה מיקריא דהא לא מיתסרא אלא לבעלה הראשוו ולא דמיא לפסולי כהונה דלכל הכהנים אסורה היא:

הרי יבמה שזינת הרי אין לה כו' והולד כשר. משמע אפילו למ"ד אין קדושין תופסין ביבמה הולד כשר דלא תלינן ממזר בקדושין וכמו דשמעינן לר' יהושע דס"ל אין ממזר אלא מחייבי מיתות ב"ד ולא מחייבי כריתות ואע"פ שאין הקדושין תופסין בהן לכ"ע ועיין בפרק החולץ דף י"ב ד"ה שנייא היא מ"ש שם מזה ובענינא דעכו"ם ועבד הבא על בת ישראל שהולד פגום לכהונה דדוקא בנקבה קאמר כדעת רש"י ז"ל ע"ש:

רבי יהושע אומר אף הטבילה מעכבת. בבבלי פ' החולץ דף מ"ו גריס טבל ולא מל ר' יהושע אומר ה"ז גר ומסיק התם לפלוגתייהו דבטבל ולא מל כ"ע ל"פ דמתני דילפינן מאימהות שכשיצאו ישראל ממצרים במה נכנסו הן תחת כנפי השכינה אם לא בטבילה. פליגי במל ולא טבל ר"א יליף מאבות ורבי יהושע סבר באבות טבילה נמי הוה. ולגי' דהכא דמשמע לרבי יהושע תרווייהו בעינן כדברי חכמים דהתם ופריך אדר' יהושע בן לוי מר' יהושע דהלכתא כוותיה ומשני קסבר כבר קפרא דמי לא טבל לקירויו והיינו בדיעבד ולהכשיר זרעו דהא דגר צריך שלשה לכתחילה הוא כדכתבו התוס' שם דף מ"ה ולא נהגינן ביה מנהג גר להשיאו בבת ישראל עד דטביל בפני שלשה וכן דעת הרי"ף והרמב"ם ז"ל. מי שיש לו עבד ושפחה והוליד בן שיחרר את השפחה כו'. בבבלי יבמות דף צ"ט יש מוכר את אביו להגבות אמו כתובתה כיצד ישראל לקח עבד ושפחה מן השוק ולהם בן כו' ופי' רש"י ז"ל ולא קנה את הבן ע"כ ולא ידעתי כונתו דמה בכך אם הבן גם כן עבדו הוא הא קי"ל הכותב כל נכסיו לעבדו יצא בן חורין וכשכותב לו כל נכסיו גם אביו בכלל כו' כדפרישית בפנים והא דקאמר התם ולהם בן לאו דוקא הוא אלא אפילו הולידו אחר כך כדקאמר הכא וכן הוא בתוספתא בהדיא:

הלכה יג

אין הלכה כר' יוסי לעתיד לבא. ובבבלי דף ע"ב אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוסי וכתב הרמב"ן ז"ל והא דתנן כגון אלו אליהו בא לטמא ולטהר לרחק ולקרב היינו משום פסולי עבדות וחללות אבל פסולי ממזרות ונתינות הא איפסיקא הלכתא כרבי יוסי דאמר שהן טהורין לעתיד לבא ומשמע אפי' בידועין דאלו אותן שנטמעו השתא

נמי טהורין הן ואפילו היודעים בהם אינן מעידין בהן לפי שהן טהורין מן התורה וכן משמע כל הסוגיא דר"מ ורבי יוסי לאו במשפחה שנטמעה פליגי אלא משפחה שנטמעה נטמעה דברי הכל ופלוגתייהו דר' מאיר ורבי יוסי בידועין הוא ע"כ והקשה הר"ן ז"ל עליו דהא מצות לא יבא בודאי תנהוג לימות המשית כדרך שהיא נוהגת עכשיו כו' ע"ש שהאריך והעלה דבמשפחה שנטמעה נטמעה פליגי שאין אליהו עתיד לגלותן ולר' יוסי נמי אינו רשאי עכשיו לגלותן אפי' היודעין בספקן והרשב"א ז"ל תירץ לקושית הר"ן אליבא דהרמב"ן דהוראת שעה תהיה לאותן שהיו בדורות קודם ביאת אליהו שאליהו בא ומטהרן אבל אותן שיהיו בימי המשיח אף הם יהיו פסולין דמצות לא יבא נוהגת לעולם ע"כ. ונראה דנ"מ איכא לדינא בין הרמב"ן והר"ן ז"ל למאי דהקשו על מה שפוסק הרמב"ם ז"ל דהא דאמרי' בכל ספקות דאורייתא לחומרא אינו אלא מדרבנן כדכתב בהל' א"ב ובהרבה מקומות וכמ"ש לעיל בפרק שמיני דנזיר הלכה א' ד"ה ציבור שנטמא ע"ש והביא הרשב"א ז"ל בשמו שכתב בתשובת שאלה דדקדק מדאמרו בגמרא דף ע"ג ממזר ודאי הוא דלא יבא הא ממזר ספק יבא והוא ז"ל הקשה על זה דאדרבה דוק מינה טעמא דגלי קרא הא לא גלי אפו' ספק ממזר בלא יבא וממנה לכל ספקי איסור דאורייתא וכן הקשה הר"ן ז"ל בסוף פ"ק דמכלתין ע"ש והר"י מטראני תירץ בספר שני שלו די"ל דקרא אתי להורות שאסור לגלות לספיקן שנטמעו אפילו להיודעים בהן ע"ש וזהו כדעת הרמב"ן ז"ל לעיל דמדאורייתא הוא אסור לגלות משפחות עכשיו ולעתיד לבא אפילו ודאין טהורין הן ולדעת הר"ן ז"ל אי מדאורייתא היא לא אצטריך ליה לרבי יוסי לתלות בהא דטהורין לעתיד לבא הן והיינו נמי טעמי' דהר"ן שפסק בסוף פ"ק דכל ספיקי איסורי דאורייתא לחומרא ד"ת ה' וכפי שיטתיה דהכא ואין להאריך כאן:

הדרן עלך האומר לחבירו

פרק ד

הלכה א

(**שם במתני'**) **עשרה יוחסין עלו מבבל**. גדולה היא החזקה. למאי דמסיק הכא דתרומות ומעשרות בבית שני מדרבנן הוא צריך לומר הא דקאמר גדולה חזקה דלאחר שקבלו עליהן חשוב הוא כאלו הוי מדאורייתא כדאמר לעיל סוף פ"ק והוי אמינא דלא ליכול דילמא אתו לאסקינהו ליוחסין דמתרומה דאורייתא מסקינן ליוחסין קמ"ל גדולה היא החזקה ולא חיישינן אבל בבבלי ריש פרקין קאמר דבתרומה דרבנן הוא דאכול והיינו תרומת פירות וירק ומפרש גדולה חזקה דקאמר אע"ג דמעיקרא נמי בתרומה דרבנן

הוא דאכול משום דהשתא איכא למיגזר דלא ליכול בתרומה דאורייתא וקמ"ל דגדולה חזקה וסמכו עליה ולא גזרו וזה אתייא אליבא דמ"ד בפ"ק דתרומות ומעשרות בבית שני מדאורייתא היו וכר' יוסי בן חנינא וזו היא שיטת הראב"ד ז"ל ועיין לעיל פרק אלמנה לכ"ג הלכה ג' ד"ה כמ"ד ובפ"ד דגיטין הלכה ג' ד"ה אימתי פסקו היובלת מ"ש שם מזה בס"ד:

מכיון שהיא אוזרת וטובלת לשם קדושת ישראל כו'. קשיא דא"כ היכי משכחת לה לר"ש גיורת פתותה מבת ג' דכשרה לכהונה וי"ל שהטבילוה על דעת ב"ד וטבילה קמייתא לשם גירות הויא וכדאמר רב הונא בבבלי כתובות פ"ק דף י"א ומשמע דאפילו בקטן שאין בו דעת מיירי דסתמא קאמר מפני שזכות היא לו וכן נראה מסתימת דברי הרמב"ם בפ' י"ג מהל' א"ב הלכה ז' גר קטן מטבילין אותו על דעת בית דין שזכות הוא לו וזה דלא כדעת התוספות בפ"ק נערה דף מ"ד ד"ה הגיורת שנתגיירה בתה עמה שכתבו דבדוקא קתני נתגיירה עם אמה דאין מטבילין גר קטן על דעת בית דין אלא א"כ הוא תובע להתגייר וזאת פחותה מבת ג' אין בה דעת לתבוע ועייו בתי"ט סוף פרקין דלעיל שכתב להכריח כדעת התוס' ואינו מוכרח ובלא"ה יש לתמוה עליו שהרי התוס' לא כתבו אלא בקטן שאין בו דעת לתבוע כפחותה כו' שאין מטבילין אותו על דעת בית דין אבל על דעת אמו מטבילין וה"נ אכתי בידו לגיירו הוא דמאי שנא דעת אביו מדעת אמו וא"כ אזדא הוכחא דיליה ע"ש וכ"ת הא קי"ל אם הגדילו יכולין למחות ושמא ימחה הא ליתא דתקנתא מיהא איכא לישא נכרית ולגייר הבן ויתרצה בזה כשיגדיל ואם ימחה ימחה ועוד דמשמע מהתם דלא איתמר הגדילו יכולין למחות אלא אם הטבילוהו על דעת ב"ד:

אמר דוד הריני מעבירין לפני המזבח. בבבלי פ' הערל דף ע"ט קאמר העבירום לפני הארון כל שהארון קולטו למיתה כל שאין ארון קולטו לחיים ובקש רחמים על מפיבשת שלא יקלטנו הארון ושמא דשניהם אמת שהתפלל שלא יקלטנו הארון אלא המזבח שהמזבח קולט לחיים:

כתיב קציר שעורים כו'. נראה דיתורא דקרא קדייק דכתיב ותקח רצפה בה איה את השק ותטהו לה אל הצור מתחלת קציר עד נתך מים עליהם וגו' והא כבר כתיב בקרא קמא המה הומתו וגו' תחילת קציר שעורים ולא ה"ל למיכתב אלא ותטהו לה אל הצור עד נתך וגו' והלכך דריש ותטהו הדבר אל הצור שצדקה עליה את הדין וזהו נמי בכלל צידוק הדין שהיו תלוין מתחילת הקציר כו' שנשתנית עליהם מדת הדין כו' מפני קדוש השם:

אפילו תימא יהושע ריחקן כלום ריתקן אלא פסולי משפחה. האי תלמודא לשיטתיה אזיל דס"ל קרא דלא תתחתן בגיותן נאמר אבל בגירותן לא אסירי מדאורייתא והלכך שייך שפיר שיהושע הוסיף וגזר עליהן להתחתן אפי' בגירותן דאי מדאוריי' אסירי א"כ מה הוסיף יהושע וא"כ לפ"ז חלקו של מזבח לא שייכא מידי אבל בבבלי פ' הערל שם דקאמר הכי בימי ר' בקשו להתיר נתינים כו' חלק מזבח מי יתיר משום דס"ל כמסקנא דרבא שם דף ע"ו דלא תתחתן בגירותן מדאורייתא הוא וא"כ ע"כ יהושע פסול עבדות גזר עליהן וכן למזבח ועיין ריש פ"ק אלו נערות מ"ש שם מזה בס"ד:

שלשה קהילות הן. צ"ל דלא חשיב אלא הני תלתא לא יבא דכתיבי ברישיה דקרא ופליגי רבנן אדר' יהודה נמי בהא דחשיבי גם לא יבא דפצוע דכא אע"ג דפסולי הגוף הן ובבבלי דף ע"ג קאמר לר' יוסי דהוא רבנין דר' יהודה חמשה קהלי כתיבי וכו' וחד למישרי ממזר כשתוקי וחד למישרי שתוקי בישראל ולשיטתא דהאי תלמודא איכא למימר דס"ל דלא איצטריך קרא למישרי ספק ממזר דכל ספק דאורייתא אינו אלא מדרבנן לחומרא ועיין בזה בסוף הפ' דלעיל מ"ש בזה:

הלכה ב

תינוק כל זמן שהוא מושלך כו'. ובבבלי שם אביו ואמו נאמנין עליו ופירשו הר"ן והה"מ דאו אביו או אמו קאמר כדקאמר הכא וכדכתב הרמב"ם ז"ל בפ' ט"ו מא"ב הלכ' ל' ולפ"ז הא דכתב שם בנאסף מן השוק ובאו אביו ואמו אח"כ ואמרו בנינו הוא אינן נאמנין נמי או אביו או אמו קאמר הא שניהם נאמנים כדקתני הכא והמפרשים סתמו דבריהם בזה וכן לא חילק שם בין תינוק מרגיע לשאינו מרגיע. ומדברי הרשב"א ז"ל נראה דמפרש לסוגיא דהכא ודבבלי דמיירי בעיר שיש בה מחצה על מחצה כשרין ופסולין דספק הוי או אפי' רוב כשרין ומיעוט פסולין ספק הוא ליוחסין כדקאמר בבבלי סוף פ"ק דכתובות וכן בהאי תלמודא סוף פ"ק שם דקאמר רוב כשרים מזנים ופסולין משליכין דמשמע דאפילו במיעוט חיישינן כדמוכח התם וע"ש וכתב אבל כל היכא דאיכא רוב פסולין כממזר ודאי משוי לה דרובא דאורייתא אא"כ בדקו את אמו ואמרה לכשר נבעלתי נאמנת כר"ג וכאבא שאול עכ"ל ועיין בפ"ק דכתובות הלכה ט' ד"ה נאמנת מ"ש שם בס"ד:

חיה ותקח המילדת וגו'. בבבלי שם לא הביא המקרא דאיכא למימר שאני התם שקשרה החוט לסימן וכן צריך לומר להאי תלמודא דאסמכתא בעלמא היא אלא דעיקר טעמא מפני שעל הרוב אי אפשר בלאו הכי כדכתב הר"ן ז"ל והלכך כל שבא עד אחד ומכחישה אפילו לאחר שהעידה אינה נאמנת:

הלכה ד

לוים וישראלים מוסיפין עליהן עוד אחת. כתב הרמב"ן ז"ל בספר המלחמות שזו נוסתא המדוייקת והכי גרסינן במתני' ולא לויה וישראלית ומפרש המתני' דרישא מיירי בכהן הנושא כדפרישית בפנים וכן פי' התוס' שהוא צריך לחוש לפסולי כהונה ובודק ד' אמהות ובהכי סגי אבל לוים וישראלים שבדיקתן משום פסולי קהל צריך שיבדקו עוד אחת וכן מביא נוסחא זו הר"ן ז"ל:

הלכה ה

אלא מן הברורין שבאחיך. ומשמע דאפי' בכל מקום קפיד על המיוחסין אבל בבבלי דף ע"ו לא דריש אלא כל משימות שאתה משים לא יהיו אלא מקרב אחיך והיינו לאפוקי גר כדמשמע התם והיינו נמי דפריך התם הא תנן הכל כשרין לדון דיני ממונות ואפילו ממזר ומשני דבירושלים קאמר דשם נהגו עצמן סילסול בזה:

הלכה ו

כשירה לכהונה. פי' רש"י ז"ל בפ' הבא על יבמתו דף ס' לא מחזיקינן לה כזונה ולפ"ז לרבנן דפסלי משום דכזונה היא אע"פ שאינה ראויה לביאה וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפרק י"ח מהל' א"ב הל' ג' שכתב הגיורת והמשוחררת אפילו נתגיירה ונשתחררה פחותה מבת ג' ויום אחד הואיל ואינה בת ישראל ה"ז זונה ואסורה לכהן והקשו עליו הראב"ד והשב"א ז"ל דלפ"ד איסורא דרבנן הויא דמחשבינן לה כזונה והא משמע מהסוגיא דממשמעות הכתוב נפקא לן בתולות מזרע בית ישראל ואע"ג דדברי קבלה הוא מכל מקום דאורייתא כדאמרי' בעלמא דאורייתא ואתא יחזקאל ופירש עכ"ד וכבר כתבתי בפרק הערל הלכה ב' דסוגיא דהכא מסייע להו כדדריש לקמן בתולה מעמיו יקח אשה ולא גיורת ואסורה בעשה לכהן אבל דעת הרמב"ם דכל גיורת לכהן לא הויא אלא מדברי קבלה וכפי סוגית הבבלי דדריש מעמיו להביא בתולה הבאה מב' עממין ועיין עוד שם בד"ה כמה דאמר תמן מ"ש מזה בס"ד:

הלכה ז

היה עומד בצד המוכסין. ברייתא הובאה בבבלי פרק יש נוחלין דף קכ"ז. ומשמע מסוגיא דהכא דאף לר' יהודה דקי"ל כוותיה אינו נאמן להפסידו מחלק ירושתו כדקאמר דילמא על רבי יהודה איתאמרת כו' אבל לא משמע כן מסוגית הבבלי יש נוחלין שם אלא דלעולם הוא נאמן ואע"פ שמוחזק שהוא בנו נאמן לומר אינו בני ולא יירשנו כדכתב הרמב"ם בריש פ"ד מהל' נחלות ובהא דקאמר הכא לקמן נאמן על הגדול כו' בבבלי פ'

החולץ דף מ"ז גריס אינו נאמן על בנו הגדול ביש לו בנים ולמאי דפרישית בפנים אתיא שפיר כשיטתא דהתם:

הלכה ח

שמע לה מן דבתרה. נראה דבהא פליגי דלישנא קמא דמתני לה אירישא דמשום חומרא דעריות בעינן לכתחילה עד שיעשה מעשה או שיבטל השליחות בפירוש אבל בסיפא ס"ל דהאשה יכולה לחזור בה אפילו שלא באמירתה בפני השליח בפירוש אלא שגילתה דעתה שאין רצונה בשליחותו וכגון שחזרה ועשתה שליח שני לקדשה כבר ביטלה שליחותו של הראשון וטעמא דברישא שהאב עושה שליח בשביל בתו לא איכפת ליה כ"כ וסבר דתיקדש כל היכא דתיקדש אי מקמא אי מבתרא אבל האשה בשביל עצמה דייקא טפי ואמרי' ידעה בהאי בתרא דקים ליה טפי ביוחסין וחזרה מקמא ור' יוסי בר' בון ס"ל דאפילו בסיפא בעינן עד שתעשה מעשה או עד שתבטל השליחות בפירוש ויש לי להביא ראיה לדברי מסוגית הבבלי ריש פרק האומר דף נ"ט דקאמר התם רב זביד מתני להא שמעתתא אהא וכן האשה שנתנה רשות לשלוחה לקדשה כו' לא קדשה את עצמה וחזרה בה ר' יוחנן אומר חוזרת כו' וכתבו התוס' שם נראה לפרש וחזרה בה בלא אמירתה לשליח דאי אמרה לשליח אי רצוני שתקדשני פשיטא דאינה מקודשת דאטו משום דאמרה לו תיהוי לי שליח לקדשני לא מצי חוזרי ע"כ ומדלא נקט פלוגתייהו דר' יוחנן ור"ל התם אירישא בהאב שנתן רשות לשליח כו' ש"מ דגבי הא בעינן לכתחילה עד שיבטל השליחות בפירוש אבל בגילוי דעת וכגוונא דלעיל לא וזהו כלישנא קמא דהכא (ועיין בהרא"ש שנתן שם טעם על פלוגתא קמייתא דקתני התם גבי לא בא אחר וקדשה וחזרה בה כו' הא דלא נקט בדידיה משום דמתני' איירי בדידה שבא אחר וקדשה כו' והאי טעמא לא שייכא אדיוקא דדייקינן בלישנא דרב זביד). ועוד ראיה מדכתב הטור בסי' ל"ז גבי האב שנתן רשות כו' וז"ל וכתב הרמ"ה אי שוי שליח אחרינא לקדושין ולא בטליה לשליח קמא בפירוש ואזל כל חד מינייה וקדש דבתרא הוו קדושין ולא דקמא דכיון דשויה שליח לבתרא בטליה לקמא וסיום דבריו הדין הוא סברא דילן ומיהו לענין מעשה לא מורינן הלכה למעשה אלא בעיא גט מתרוייהו ע"כ וכתב הב"ח ואין להקשות אמאי לא כתב הרמ"ה דין זה גבי אשה שנתנה רשות לשליח לקדשה דפשיטא דהוא הדין גבי אשה אלא שהרמ"ה כתב דינו אירישא דמשנתינו וה"ה גבי אשה דתני לה בסיפא עכ"ל ולדעתי הקלושה ודאי ריש דבריו שייך נמי גבי אשה ומכ"ש הוא אלא מה דנקט הרמ"ה דינו באיש משום סיום דבריו שהחמיר להצריך גט משניהם וגבי אשה אמרי' דודאי בטלה לשליחותא דקמא דלא גרע מחזרה שלא בפני השליח כדמשמע מהסוגיא

בפי' התוס' וכפי הטעם שכתבתי ומכל מקום לדינא יש לחלק בין חזרה שלא בפני השליח ואמרה אין רצוני בשליחותי ובין עשתה שליח שני דאיכא למימר דלא בטלה לשליחותיה אלא דסברה דילמא לא משכח קמא וצריכה גט משניהם בדעת הב"ח ועיין בריש פרק השולח מה שכתבתי שם בס"ד:

הלכה ט

איש ואשתו עשו אותן כשני עדים לפי סוגיא דהכא אפי' בשאין השנים כרוכין אחריה מיירי וכדמוכח מדלקמן והיינו נמי דקאמר ר' אבון שמע לה מן דבתרא כלומר דלא תימא דוקא ברישא שמוחזקין אנו שהיא אשתו והלכך עדיפא חזקה זו ועשו אותן כשני עדים שיהו נאמנין על בניהם אבל בסיפא אשה נשאתי במדה"י דאין כאן חזקה שהיא אשתו כ"א על פיו שהרי אינו מביא ראיה אלא שהיא מיוחסת וה"א דאין נאמנין על בניהם קמ"ל. אבל בבבלי דף ע"ט מוקי לרישא וסיפא דמתני' בכרוכים אחריה ועיין בהה"מ בפ"כ מא"ב הלכה י' שכתב שם בשם המפרשים שהקשו מסוגיא דכתובות דקאמר התם לרבי דקי"ל כותיה דהאב נאמן להאכילו בתרומה ובפרקין משמע דדוקא בכרוכין אחריה אפילו לתרומה ותירץ שם דלא קאמר ר' יוחנן אלא ליוחסין דוקא בכרוכין כו' וזה עולה כפי סוגיא דהכא ולענין תרומה מיירי ואפי' בשאין כרוכין נאמן:

הלכה י

שדרך תינוק לטפח בעיסה. מכאן סייעתא לפי ר"ת בתוס' פ' ד"ה שדרכו של תינוק. דמיירי שהתינוק ודאי טמא והספק אם נטל הבצק מן העיסה וטימא את העיסה או אדם טהור נתנו בידו:

תני הביא ראיה על הגדולים יביא ראיה על הקטנים. ובבבלי ת"ר אשה נשאתי כו' ומביא ראיה על הגדולים וא"צ להביא ראיה על הקטנים וזהו לפי שיטת הש"ס דהתם דמוקי למתני' בכרוכים אחריה ומביא ראיה עם הגדולים שאינן כרוכיה אחריה אבל אין צריך להביא ראיה על הקטנים לפי שהם כרוכים אחריה כדפי' רש"י ז"ל ע"ש והברייתא לא פלוגא אמתני' דהא דקתני במתני' אין צריך להביא ראיה על הבנים בקטנים וכרוכים מיירי. אבל לשיטת האי ש"ס דלא מוקי לה בכרוכים כדלעיל א"כ אין חילוק בין גדולים לקטנים וצריך להביא ראיה על כלן כדמפרש טעמא חיישינן שמא נתגרשה בנתיים:

הלכה יא

הכל לפי זכות האדם. כבר נתקשו בה הרבה מפרשי הראשונים דהא אמרי' בשלהי מ"ק בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא והעיקר לפי פשוטו כדתירצו התוס' שס וכן בסוף שבת דמכל מקום לפעמים על ידי זכות גדול משתנה

המזל ומר"ח בן דוסא ור"א בן פדת ל"ק דכבר תירצו המפרשים דהתם הן בעצמן לא רצו שישתנה עליהם המזל וינוכה להן מזכיותיהן. ויש לי ראיה גדולה לזה ממה דאמרי' בפ"ז דיומא כי ארך ימים ושנות חיים ושלום יוסיפו לך וכי יש שנים של חיים ויש שנים שאינם של חיים אמר ר' אלעזר אלו שנותיו של אדם המתהפכות עליו מרעה לטובה כדפרש"י ז"ל מי שהיה עני בילדותו ונעשה עשיר לעת זקנותו דומה לו כאלו עכשיו נעשה חי מתוך מיתה. והתם על זכות התורה והמצוה קאי כדכתיב לעיל מיניה בני תורתי על חשכה ומצותי יצר לבך כי ארך ימים ושנות חיים וגו' שזכות אלה יגרמו לך להשתנות מזלך ולהתהפך שנותיך מרעה לטובה. שנות חיים ושלום יוסיפו לך עוד לנוב בשיבה. כן יזכנו השם באהבה. ולהיות חלקנו מהזוכים בזה ובבא. אמן וכי"ר:

הדרן עלך פרק עשרה יוחסין וסליקא לה מסכת קידושין וכולא סדרא דנשים.